

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN
BELİRLENMESİ: DÜZCE İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan ŞENGÜLOĞLU

Düzce, 2019

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN
BELİRLENMESİ: DÜZCE İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hasan ŞENGÜLOĞLU

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Akif ÖNCÜ

Düzce, 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,
Bu çalışma jürimiz tarafından İşletme Anabilim
Dalında oy birliği / oy çokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ / DOKTORA TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Başkan (İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../20..

(İmza Yeri)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın her aşamasında bilgi ve tecrübeleri ile beni yönlendiren çok değerli danışmanım Prof. Dr. M. Akif ÖNCÜ'ye sabrı, anlayışı ve rehberliği için en derin şükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince emeği geçen hocalarım sayın Doç.Dr. İstemi ÇÖMLEKÇİ, Dr.Öğr. Üyesi Ali ÖZER, Arş.Gör.Dr. Osman KARTAL ve Arş.Gör. Ali GÜVEN'e yardım ve desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Son olarak, tez yazım sürecinde her daim yanımda olan ve desteğini benden hiç esirgemeyen sevgili eşim Fevziye ŞENGÜLOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET**FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ: DÜZCE İLİ ÖRNEĞİ****ŞENGÜLOĞLU, Hasan****Yüksek Lisans Tezi, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı****Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet Akif ÖNCÜ****Kasım 2019, 87 Sayfa**

Bu araştırma Düzce ilinde yaşayan bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek, finansal okuryazarlık düzeylerinin, finansal tutum, finansal davranış ve demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Düzce ilinde yaşayan 18 yaş üstü 448 bireye yapılan anket çalışması sonucu elde edilen veriler T testi ve Anova testi ile analiz edilmiştir. Analizler sonucunda; katılımcıların %34,8'inin temel düzey, %32,1'inin ise ileri düzey finansal okuryazarlığa sahip olduğu, cinsiyet, yaş grupları, meslek grupları, gelir düzeyleri ve eğitim düzeylerinin, bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri, finansal tutumları ve finansal davranışları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca temel düzey finansal okuryazarlık seviyelerinin de finansal tutum ve davranışlar üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Davranış, Finansal Tutum

ABSTRACT

This study was conducted to determine the financial literacy levels of individuals living in Düzce province and to determine whether financial literacy levels differ according to financial attitude, financial behavior and demographic factors.

Data obtained from 448 individuals over 18 years of age living in Düzce were analyzed by T test and Anova test. As a result of the analysis; It was determined that 34.8% of the participants had basic level and 32.1% had advanced financial literacy. It was concluded that gender, age groups, occupational groups, income levels and education levels had an effect on individuals' financial literacy levels, financial attitudes and financial behaviors. In addition, the basic level of financial literacy levels were found to be effective on financial attitudes and behaviors.

Keywords: Financial Literacy, Financial Behavior, Financial Attitude

İTHAF

Ahmet Numan ve Yavuz Selim'e

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İTHAF	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLOLAR	vii
ŞEKİLLER	x
KISALTMALAR.....	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1.1. FİNANS KAVRAMI	1
1.2.FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN TANIMI	2
1.2.1. <i>Finansal Bilgi</i>	3
1.2.2. <i>Finansal Tutum</i>	3
1.2.3. <i>Finansal Davranış</i>	4
1.3.FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖNEMİ	5
1.4. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN GELİŞTİRİLMESİ VE FİNANSAL EĞİTİM.....	7
1.4.1. <i>Finansal Eğitim Kavramı ve Tanımı</i>	10
1.4.2. <i>Finansal Eğitimin Gerekliliği</i>	11
1.4.3. <i>Finansal Eğitimin Önemi</i>	12
1.4.4. <i>Finansal Eğitimin İşlevi ve Amacı</i>	13
1.4.5. <i>Finansal Eğitimin Faydaları</i>	15
1.5. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN BİREYLERE ETKİSİ.....	17
1.6. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN FİNANSAL PİYASALARA VE EKONOMİYE KATKILARI.....	18
1.7. FİNANSAL HİZMETLERE ERİŞİMİN KAVRAMI.....	20
1.7.1. <i>Finansal Hizmetlere Erişimin Önemi</i>	22
1.7.2. <i>Finansal Gelişmişlik ve Finansal Erişim</i>	22
1.7.3. <i>Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim</i>	23
2. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE FİNANSAL OKURYAZARLIK ÇALIŞMALARI	24
2.1. DÜNYADA FİNANSAL OKURYAZARLIK ÇALIŞMALARI.....	24
2.2. TÜRKİYE’DE FİNANSAL OKURYAZARLIK ÇALIŞMALARI	29
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	34
3. YÖNTEM.....	34
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	34
3.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	34
3.3. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI VE SINIRLILIKLARI	35
3.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	35
3.4.1. <i>Araştırma modeli</i>	36
3.4.2. <i>Veri Seti ve Örneklem</i>	37
3.4.3. <i>Araştırma Verilerinin Toplanması</i>	38
3.4.4. <i>Uygulama</i>	38

<i>3.4.5. Araştırma Sürecinde Elde Edilen Verilerin Analizi</i>	39
<i>3.4.6. Verilerin Geçerliliği</i>	39
<i>3.4.7. Verilerin Güvenilirliği</i>	40
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	42
4. BULGULAR	42
5. SONUÇ	73
KAYNAKÇA	77

TABLOLAR

Tablo 1. Cinsiyete Göre Dağılım	42
Tablo 2. Medeni Duruma Göre Dağılım	42
Tablo 3. Yaşa Göre Dağılım.....	43
Tablo 4. Eğitim Durumuna Göre Dağılım.....	43
Tablo 5. Meslek Gruplarına Göre Dağılım	44
Tablo 6. Aylık Gelire Göre Dağılım.....	44
Tablo 7. Cinsiyete Göre İleri Düzey FO, Temel FO, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi Anova Tablosu	45
Tablo 8. Cinsiyete Göre İleri Düzey FO, Temel FO, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi	45
Tablo 9. Medeni Duruma Göre İleri Düzey FO, Temel FO, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi Tablosu	46
Tablo 10. Medeni Duruma Göre İleri Düzey FO, Temel FO, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi	47
Tablo 11. Yaşa Göre Temel FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu	48
Tablo 12. Yaşa Göre Temel FO Değişkeninin İncelenmesi Tablosu	48
Tablo 13. Yaşa Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu	49
Tablo 14. Yaşa Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi	49
Tablo 15. Yaşa Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu ...	50
Tablo 16. Yaşa Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi	50
Tablo 17. Yaşa Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu	51
Tablo 18. Yaşa Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi	51
Tablo 19. Eğitim Durumuna Göre Temel Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu	52
Tablo 20. Eğitim Durumuna Göre Temel Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi	52
Tablo 21. Eğitim Durumuna Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu.....	53
Tablo 22. Eğitim Durumuna Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi.....	53
Tablo 23. Eğitim Durumuna Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu.....	54

Tablo 24. Eğitim Durumuna Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi	54
Tablo 25. Eğitim Durumuna Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu	55
Tablo 26. Eğitim Durumuna Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi	57
Tablo 27. Meslek Gruplarına Göre Temel Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu	58
Tablo 28. Meslek Gruplarına Göre Temel Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi	58
Tablo 29. Meslek Gruplarına Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu.....	59
Tablo 30. Meslek Gruplarına Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi.....	59
Tablo 31. Meslek Gruplarına Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu.....	60
Tablo 32. Meslek Gruplarına Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi	61
Tablo 33. Meslek Gruplarına Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu	62
Tablo 34. Meslek Gruplarına Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi ...	62
Tablo 35. Gelir Düzeyine Göre Temel Düzey Finansal Okuryazarlık Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu.....	63
Tablo 36. Gelir Düzeyine Göre Temel Düzey Finansal Okuryazarlık Değişkeninin İncelenmesi	63
Tablo 37. Gelir Düzeyine Göre İleri Düzey Finansal Okuryazarlık Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu.....	64
Tablo 38. Gelir Düzeyine Göre İleri Düzey Finansal Okuryazarlık Değişkeninin İncelenmesi	64
Tablo 39. Gelir Düzeyine Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi	65
Tablo 40. Gelir Düzeyine Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi	66
Tablo 41. Gelir Düzeyine Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu.....	66
Tablo 42. Gelir Düzeyine Göre Düzey Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi	67
Tablo 43. Katılımcıların Temel Düzey Finansal Okul Yazarlık Seviyelerine Göre Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi.....	68

Tablo 44. Katılımcıların İleri Düzey Finansal Okul Yazarlık Seviyelerine Göre Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi	68
Tablo 45. Mevduat Katılım Hesabı Dağılım Tablosu	69
Tablo 46. Kredi Finansman İşlemleri Dağılım Tablosu	69
Tablo 47. Telefon Bankacılığı Dağılım Tablosu	70
Tablo 48. İnternet Bankacılığı Dağılım Tablosu	70
Tablo 49. Para Transferi Dağılım Tablosu	70
Tablo 50. Kredi Kartları Dağılım Tablosu	71
Tablo 51. Kambiyo İşlemleri Dağılım Tablosu	71
Tablo 52. ATM Kullanımı Dağılım Tablosu	71
Tablo 53. Otomatik Düzenli Ödeme Dağılım Tablosu	71
Tablo 54. Yatırım İşlemleri Dağılım Tablosu	72
Tablo 55. Diğer Yatırım İşlemleri Dağılım Tablosu	72

ŞEKİLLER

Şekil 1. Finansal eğitim diyagramı Kaynak: (Willis, 2008)	7
Şekil 2. Araştırma Modeli.....	36

KISALTMALAR

TDK	: Türk Dil Kurumu
OECD	: Organisation for Economic Coperation and Development
BES	: Bireysel Emeklilik Sistemi
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TEB	: Türkiye Ekonomi Bankası
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
İİBF	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
FO	: Finansal Okuryazarlık

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Finansal Okuryazarlık

Finansal okuryazarlık kavramı daha çok 2008 yılında yaşanan küresel kriz sonrası konuşulmaya başlanmış ve bu tarihten sonra uluslararası literatürde daha çok yer almaya başlayan bir kavram haline gelmiştir. Bu kavramın ortaya çıkması yaşanan ekonomik gelişmeler sonucunda finansal durumu kötü durumda olan kişiler açısından son derece önemlidir. Yaşanan ekonomik krizler sonrasında çok borcu olan, yanlış ekonomik planlamalar yapan kişilerin karşı karşıya kaldığı sorunlar sebebiyle ekonomiye yön veren ülke yöneticileri de finansal okuryazarlığa önemli bir misyon yüklemiştir(Er vd. 2014).

Kişilerin günlük hayatında karşı karşıya kaldığı finansal problemlere çözüm üreten finansal okuryazarlık, aynı zamanda finansal piyasaların daha düzenli daha verimli ve etkin çalışmasında ciddi oranda katkı sunmaktadır(Er vd. 2014).

Finansal okuryazarlık anlayışı kişilerin finansal kararlar alma aşamasında kendine avantaj sağlayacak biçimde hangi önemli finansal kararı alması için nasıl hareket edeceğini bilmesidir(Mandell 2006).

Noktor ve diğerlerinin 1992 senesinde yapmış oldukları tanımlama Finansal okuryazarlıkla ilgili yapılmış olan eski tanımlamalardan biridir. Bu tanımlamaya göre finansal okuryazarlık, kişilerin paralarına yön verirken bilinçli hareket edip anlık kararlar alabilme becerisidir(Ergün vd, 2014).

1.1. Finans Kavramı

Günlük hayatımızda bizler fark etmesek bile finans kelimesi ile birçok yerde karşı karşıya kalmaktayız. Finans kavramı İnsani ve Ticari hayat ile iç içe girmiş bir şekilde yaşamını sürdürmektedir. Ticari işletmeler etkin ve başarılı bir yönetim oluşturmak için, insanlar da hanelerini düzenli yönetebilmek için finansal yapılarını çok düzgün ve etkili bir şekilde yönetebilmeleri gerekmektedir. Türk Dil Kurumu (TDK) Finans kavramını fon ve sermaye sağlamaya yönelik ticari etkinlik şeklinde açıklamaktadır. Finans kavramı tek bir cümle ile açıklanamayacağı gibi birçok farklı alanda değişik tanımlarının yapıldığı görülmektedir. Bunların içerisinde en çok kabul

gören birkaç tanım vardır. İşletmenin ürün ve hizmet çalışmaları için ihtiyacı olan fon ve sermayenin sağlanmasıdır(Fettahoğlu, 2014: 19). Farklı bir tanımda ise ürünlerin ve kaynakların faydasını maksimum seviyeye çıkarmak düşüncesiyle yönetilmesidir(Özkan, 2013: 22).

1.2.Finansal Okuryazarlığın Tanımı

Finansal okuryazarlıkla ilgili birçok tanımlama yapılmaktadır, bunun sebebi bu kavramın kullanım amacının araştırmacıdan araştırmacıya ülkeden ülkeye farklılık göstermesidir. Bu sebepten Finans literatüründe yeni yeni ivme kazanan henüz gelişme aşamasında olan bu kavramın bilimsel açıdan ortak karara varılmış olan bir tanımı yoktur.

Finansal okuryazarlık kavramı bazı ülkelere göre şöyle tanımlanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri ve Avustralya'da Finansal okuryazarlık (financial literacy) şeklinde tanımlanırken İngiltere'de ise Finansal yeterlilik (financial capability) şeklinde tanımlanır. Bazı ülkelerde ise Finansal farkındalık (financial awareness) olarak tanımlanırken bazı kesimler tarafından da Ekonomi okuryazarlığı (Economic literacy) şeklinde tanımlanır(Kaderli, Gümüş, Eskici, 2016: 92).

Temel seviyede Finansal okuryazar olabilmek için finansal ürün, kavram ve uygulamalara yönelik bilgi sahibi olmak hedeflenmektedir. Bu durumda asıl olan konusunda uzman olan kişiler yetiştirmekten çok, kendi şahsına çevresindekilere katkı sağlayacak seviyede finansal bilgiye sahip bilinçli tüketicilere sahip olmak amaçlanmalıdır(Gökmen, 2012: 23).

Finansal okuryazarlık, bir şahsın maddi konularda seçeceği finansal araçlarda ölçülü hareket ederek yapacağı yatırımlara doğru yön vermesi için gerekli olan bilgi ve beceri seviyesine sahip olmak olarak adlandırılabilir(Satoğlu, 2014: 10).

Finansal okuryazar olan bir tüketicinin bazı durumlarda yüksek seviyede finansal bilgiye sahip olmasına gerek yoktur. Bu durumlar, kendi bilgisinin dışında teknik bilgi gerektiren durumlarda bu bilgiye kimden ve nasıl ulaşacağını bilmeli, kendi bütçesini yapabilmeli finans konularındaki uzman kişilerle istişareler yapabilecek durumda olmasıdır(Satoğlu, 2014: 15).

1.2.1. Finansal Bilgi

Finansal okuryazar olan kişilerin öncelikli olarak en çok kullanılan finansal terimler üzerine bilgi sahibi olması istenmektedir. Kişilerin alacakları ekonomik kararlarda veya karşı karşıya kaldıkları finansal gelişmelerde finansal bilgi ile hareket etmeye ihtiyaçları vardır. OECD'nin yapmış olduğu çalışma sonucunda finansal okuryazarlığın belirlenmesi, finansal bilgi düzeyi ile doğru orantılıdır. Finansal okuryazar olan bireyin basit faiz, bileşik faiz, tasarruf, bütçe, sigorta, kredi, enflasyon gibi bankacılıkta da kullanılan bu temel finans terimleri ile ilgili bilgi sahibi olması istenir(Alkaya ve Yağlı, 2015: 587).

Finansal bilgi iki başlık altında toplanabilir. Bunlardan birincisi makroekonomik seviyede finansal bilgi ikincisi ise mikroekonomik seviyede finansal bilgidir. Makroekonomik olarak finansal bilgi, mevcut ekonominin tamamına ait yıllık bütçeleme planları, dış ticaret verileri, cari açık düzeyi gibi, o ekonominin geneline ilişkin finansal bilgiyi ifade etmektedir. Mikroekonomik olarak finansal bilgi ise, işletmelerin mali tablolarındaki verilerine bakılarak elde edilen veriler bunun yanında genel ekonominin içinde yer alan tüm işletmelerin ekonomik ve mali yapısına etki eden ve ileriki zamanlarda da etki etmesi beklenen tüm unsurların ortaya çıkarıldığı tablolar, metinler gibi bilgilerin elde edilmesi olarak kabul edilmektedir(Özdemir, 2011: 9).

1.2.2. Finansal Tutum

Genel anlamda tutum kavramı kişilerin etrafındaki herhangi bir objeye veya olguya karşı vermiş olduğu tepki durumunu ifade etmektedir. Farklı bir ifade de ise tutum, kişinin bir hadise, durum ya da olgu karşısında ortaya koymuş olduğu veya ortaya koymasını gerektiren davranış şekli olarak tanımlanır(Demir, Kaderli ve Özdemir, 2016: 11).

Smith (1968), tutumu “bir bireye atfedilen ve onun psikolojik obje ile ilgili düşünce duygu ve davranışlarını etkileyen düzenli bir biçimde oluşturulan bir eğilimdir” diye ifade etmiştir. Tutum uzun senelerdir sosyal psikoloji biliminin ana

konu başlıklarından biridir. Bunun sebebi tutumun kişilerin davranışlarını ve sosyal çevre algısını etkilemesi olarak tanımlanabilir(Kağıtçıbaşı, 2010: 109-110).

Finansal tutum finansal okuryazarlığın çok önemli bir parçası olarak kabul görmektedir. Gelecek planı yapmak birikim ve tasarruf tedbirleri almak finansal tutumu ilgilendiren bir durumdur (TEB, 2015: 4).

Finansal tutum sahibi bireyler daha önceden elde ettikleri tecrübeler sonucunda parasal harcamalarını daha özenli yapma, geleceğe yatırım yapma, birçok konuda tasarruflu davranma gibi başlıklarda daha özenli ve daha dikkatli tavırlar sergiledikleri gözlenmektedir. Kişilerin tasarruf etme birikim yapma konularındaki ortaya koydukları olumlu yaklaşımlar finansal okuryazarlık seviyesine de olumlu etki bırakacaktır. Finansal tutum sahibi kişilerin ileriye yönelik fikirleri olduğundan çalışma hayatı sonrasında rahat bir yaşam sürmek, evlatlarının geleceğine yatırım yapmak, ev, arazi, araç-gereç gibi kalemlere yatırım yapmak için ileriye yönelik birikim sağlarlar(Şahin ve Barış, 2017: 82).

1.2.3. Finansal Davranış

Finansal davranış kişilerin titiz harcama yapmaları, şahsi mali yapılarının özenle takibi, şahsi borçlanmalarını ve şahsi kredilerini yönetebilmeleri, kısa orta ve uzun vadeli yatırımlarının değerlendirilmesini iyi yapmaları şeklinde söylenebilir (Alkaya, 2015: 589).

Kişilerin finansal tutum ve davranışlarını değerlendirmek, kişinin sadece şahsının değil bütün toplumun ekonomik açıdan refahı açısından oldukça önem arz etmektedir. Bir ailede kazanılan parayı yönetmek ve bunu eğitim ve tecrübeyle birleştirmek, tüm toplumun tüketim alışkanlığını etkilemektedir. Bu nedenle kişilerin almış olduğu finansal kararların etkinliği, toplumsal refahın artması açısından oldukça önemlidir(Denk vd. 2018: 188).

Finansal davranış bir bireyin bir karar alma aşamasında sahip olduğu bilgi ışığında bu kararı alması veya almaması ya da genel anlamda hayatı süresince karşısına çıkacak olan tasarruf, borçlanma, mali analiz, bütçe gibi temel mali konularda etkin davranıp bunu olması gerektiği gibi yönetebilmesidir.

Finansal davranışın bir gereği olarak birey bu kavramlarla alakalı sahip olduğu bilgiyi deneyimi ve beceriyi etkili bir biçimde kullanmalıdır. Yatırımcıların finansal okuryazarlığının ve finansal davranış seviyesinin yüksek olması bazı rasyonel kararlar almasında bilinçli hareket etmesini sağlar. Yatırımcıların finansal bilgi seviyesi kendi finansal durumuna göre yatırım yapmasına ve risk almasına yardımcı olur. Yatırımcıların finansal bilgi seviyesinin ve bu konulardaki tecrübesinin yüksek olması almış oldukları herhangi bir yatırım kararlarında farklı yatırımcılara göre öne çıkmalarına daha ölçülü hareket etmelerine ve daha fazla gelir sağlamalarına yardımcı olur(Hayta, 2014: 346).

Finansal davranış ile alakalı Türkiye’de yapılan anket sonuçlarına göre; Bireysel mali durum takibi (%48), uzun vadeli hedef belirleme (%36), etkin tasarruf ve yatırım alma (%30) gibi durumlarda olumlu cevap verme sayısı çok düşüktür. Bu oranların düşük kalması sermaye piyasalarına dâhil olma oranını düşürmekte birçok projenin hayata geçirilmesi gibi sermaye piyasalarının ortaya koyduğu fırsatlardan istenilen seviyede yararlanılmasına engel olmaktadır. Devletimiz birkaç yıldır kişilere yatırım yapma alışkanlığı edindirmek için Bireysel Emeklilik Sistemi(BES)’ne %25 destek vermektedir. Buna karşılık olarak yine de kişilerin yatırım yapma seviyesi istenilen noktaya ulaşmamıştır. Bazı ülkelerde tasarruf etme düzeyi oldukça yüksek oranlara çıkmıştır bu ülkelerden Malezya, Almanya İngiliz Virgin Adası’nda bu oranlar %80’in üzerine çıkmıştır. Katılımcı kişilerin beklentilerinin karşılık bulmaması sonucunda borçlanmaya yönelme düzeyi en düşük %4 oranla Almanya’da en yüksek ise %47 oranla Ermenistan’dadır. Ülkemizde ise bu oran %30 seviyelerindedir(Alkaya, Yağlı 2015: 590).

1.3.Finansal Okuryazarlığın Önemi

Finansal okuryazarlık, finans sistemi içerisinde yer alan her bir birey için son derece öneme sahiptir. Finansal piyasalar da sürekli gelişen değişen dünya düzeninde değişime uğramaktadır. İnsanların hayatları boyunca finansal karar almada değişen piyasa koşullarını takip ederek en doğru kararı verme çabası içerisinde olması gerekmektedir. Her bireyin en azından en temel düzeyde finansal okuryazarlık seviyesinde olması, mali açıdan rahat ve güvenli bir hayat yaşamasına yardımcı olur.

Son zamanlarda hızlı gelişen ve değişen koşullar ile birlikte finansal okuryazarlığın önemi daha fazla ortaya çıkmıştır(Güler, 2015: 11).

Birçok yazar, finansal okuryazarlığın önemi konusunda, birçok devletin vatandaşlarını tasarrufa yönlendirmek iyi bir gelecek sunmak, gelirlerini daha iyi yönetebilmelerini sağlamak ve bireysel emeklilik sistemine dâhil olmalarını sağlayabilmek için çalışma yaptıklarını ifade etmektedir(İçke, 2017: 21).

Yatırım, tasarruf ve finansal dolandırıcılık, finansal okuryazarlığı önemli hale getiren üç boyutlu yapıdır ve bu yapı ekonomik yeterlilik düzeyini öne çıkarmıştır. Finansal bilgi seviyesine ulaşmak isteyen kişilerin davranışları esnasında yapmış oldukları hataları en aza indirmelerinin yanında çarpan etkisiyle kurumların ve kuruluşların daha güçlü ve dinamik bir yapıya kavuşmalarına sebep olmaktadır(Özçam 2006: 19).

Finansal okuryazarlığı önemli kılan bir başka husus ise; kişilerin finansal bilgi ve finansal okuryazarlık konularında ileri seviyede ve yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünmeleridir. Böyle bir durumda kişiler, finansal bilgi seviyelerini olduğundan daha çok görme ve bunun sonucunda yapacakları finansal işlemlerde birçok kez yanlış karar vermeye sebep olmakta ve bu yanlışlar neticesinde yatırımların israf olmasına sebebiyet vermektedirler(Altıntaş 2008: 32).

Literatürde kabul gören kanı belirli düzeyde bilgi sahibi olan tüketicinin daha iyi olacağı yönündedir. Tüketimdeki ürün ve hizmetlerin karmaşıklık seviyesi yükseldikçe finans bilgisi çok daha fazla önem arz etmektedir. Tüketicilerin finansal okuryazar olması farklı finansal ürünler içerisinde doğru olanı seçmesi açısından bir ön şart haline gelmiştir(Hathaway vd. 2008: 1).

Kişiler ve aileler finansal sistem içinde oldukça önemli bir yerdedir. Piyasaların ve kurumların durumunu kişilerin ve ailelerin yapmış olduğu harcamalar yatırım kararları ve tasarruf tedbirleri belirler. Bu kararlar piyasada olumlu veya olumsuz etki edebilir(Gökmen, 2012: 20).

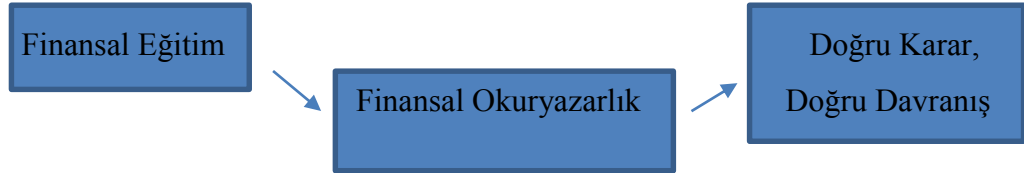
Ailelerin gelecek kaygıları olmaması açısından finansal planlama oldukça önemlidir. Bu sebeple, geleceğe yönelik uygun plan yapmak, kontrollü birikim

yapmak gerekir. Mittra'nın 6 temel finansal planlaması şöyledir; Risk yönetimi, emlak yönetimi, bütçe yönetimi, emeklilik yönetimi, yatırım yönetimi, vergi ödeme yönetimi, şeklindedir. Bu yönetim şekilleri kişilere hayatı boyunca katkı sağlar. (Temizel, 2010: 11)

Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazar olması oldukça önemlidir. Bu öğrenciler günlük yaşamında çeşitli finansal ürünler kullanmaktadır. Bunların içerisinde kredi kartı, cep telefonu, internet bankacılığı, eğitim kredileri, sigorta, gibi kalemler bulunmaktadır. Finansal konularda ve günlük hayatta sorumluluk almaya başlayan bu öğrencilerin planlı sistemli yönetebilecekleri uzun bir dönem vardır. Bahsi geçen dönemin finansal bakımdan düzenli ve başarılı yönetilmesi, kişilerin yaşam standardı ve finansal refahı açısından oldukça önemlidir(Temizel ve Bayram, 2011: 84).

Sonuç olarak toplumun büyük çoğunluğunun finansal okuryazar olması durumunda finansal davranışlar olumlu yönde değişir ve kişilerin finansal olaylara karşı bilgileri ve bakış açıları değişir(Bayazıt Hayta, 2011: 251).

1.4. Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi ve Finansal Eğitim

Şekil 1. Finansal eğitim diyagramı Kaynak: (Willis, 2008)

Kişilerin ekonomik birikimleri doğru yönetebilmesi piyasadaki finansal varlıkları doğru yönetebilmesi ve ihtiyacı olan bilgi ve beceriye sahip olabilmesi için finansal okuryazarlık eğitimi alması gerekmektedir (Mason ve Willson,2000).

Finansal okuryazarlık ve finansal eğitim kavramları birbirleriyle iç içe girmiş kavramlardır. Bireylerin finansal okuryazarlık seviyelerinin artması, aldıkları finansal eğitim ile doğru orantılıdır. Bireyler aldıkları finansal eğitimleri finansal kararlar alma durumları ve finansal davranışlarda bulunma dönemlerinde uygularlar ise çok daha doğru ve çok daha etkili kararlar alırlar. Ve bu kararlar sonucunda içinde buldukları topluma da olumlu bir hava yayarlar. Ekonomi sisteminin daha etkili ve daha doğru

çalışması Finansal eğitim çalışmaları ve eğitimlerin artması sonucu olabilir. Ve bu durumdan özel sektör ve kamu ileri derecede sorumludur(Kanmaz, 2018: 18).

Finansal eğitim sayesinde bireylere finansal okuryazarlık bilgisi kazandırılmakta ve bu bilgi bu kişilere birçok finansal konuda katkı sunmaktadır. Verilen bu eğitimler sayesinde kişilerin sadece finansal bilgisini artırmakla kalmayıp bu bilgiler sayesinde günlük davranışlarının da bu yönde değişmesi hedeflenir. Verilen finansal eğitim bu yönde bir amaca ulaşırsa etkin bir finansal eğitim olarak kabul edilecektir(Kanmaz, 2018: 19).

Finans piyasasında ve finansal konularda karar almada bilgili olmak, bu konulardaki kendi kendine yetmeyi ve doğru kararlar alabilmeyi sağlar. Finansal eğitim ise bu noktaya gelebilmek için bir araçtır. Finansal eğitimlerin birçoğunda oldukça geniş yelpazede hem yetişkinlere hem de çocuk yaşta sayılabilecek bireylere eğitimler verilmektedir. Bu eğitimlerin sonucunda bankacılık, tasarruf etme, kredi kullanımı vb. gibi birçok farklı finans alanında en asgari seviyede de olsa kişileri bilgi sahibi yapmak ve parayı yönetme konusunda belirli hedeflere odaklanarak bu hedefe ulaşma noktasında katkı sağlamak amaçlanmaktadır (McCormick, 2009: 70-83).

Finansal eğitim, kişilere farklı seçenekleri analiz edebilme ve koymuş olduğu hedefe doğru gitme noktasında bu kişilere gerekli olan desteği sağlamayı amaçlamaktadır. Bu eğitimler bankalardan finansal danışmanlığa kadar farklı alanlarda yapılmakta ve farklı yöntemler uygulanmaktadır (Miller vd, 2009).

Finansal okuryazarlık eğitimlerinde bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

Bu hususlar, verilecek olan eğitimin amacına ulaşabilmesi içindir.(Jazaryeri,2012)

- Hazırlanacak olan programın etkili olması,
- Finansal kavramların bu programlarla birlikte basit, anlaşılır ve sade olması,

- Farklı yapıdaki topluluklar için o yapılara uygun tarzda finansal eğitim programlarının hazırlanması,
- Kültür farklılıklarından kaynaklanan durumların dikkate alınması,
- Finansal eğitim programlarına kadınların dâhil olmasına engel olan durumların gözden geçirilmesi şeklinde sıralanabilir.

Finansal okuryazarlık, finansal eğitim ile birlikte kişilere doğru karar alma noktasında yol gösterdiğinden ve bu durum sonucunda ekonomik olarak kişilerin rahat bir seviyeye yükselmesine katkı sağladığından kişilerin günlük hayatındaki davranış durumlarına etki etmektedir. Ve hedeflenen davranış şekli de bu yöndendir. Genellikle üç çeşit finansal eğitim programı üzerinde durulmaktadır. Bunlar; finansal bilgi, finansal davranış ve finansal tutum şeklinde sıralanmaktadır. Finansal bilgi; tasarruf etme, yatırım kararı alma, kredilerin maliyetleri, basit ve bileşik faiz, alınan riskler, getiriler, enflasyon gibi kalemlerde eğitim vermektedir.

- Finansal davranış; bireysel finansal durumlar, bütçeleme, tasarruf etme, yatırım kararı alma, satın alırken davranışlar, harcamalar, borçlanmalar, emeklilik gibi kalemlerde eğitim vermektedir.
- Finansal Tutum; Olumlu açıdan finansal davranış sergilemeyi sağlamaya yönelik eğitim vermektedir(Kozup ve Hogort, 2008: 127-136).

İnsanların ne anlama geldiğini bilmedikleri kavramlara karşı negatif yönde bir yaklaşımı vardır. İnsanların bu kavramlara karşı olan bu tutumunu ve bu kavramların nerelerde kullanıldığını bilmesi açısından finansal eğitimin rolü çok büyüktür. Verilecek olan bu eğitim, piyasalarda karşımıza çıkacak olan risklerin belki hepsini ortadan kaldıramayacak ancak bu risk durumlarını minimize edecektir. Finansal eğitim seviyesinin yetersiz olduğu durumlarda kişilerin birikimlerini uygun bir şekilde değerlendiremeyeceğinden mutsuzluk ortaya çıkar, işsizlik artmaya başlar ve birçok olumsuzluğu da beraberinde getirebilir(Satoğlu, 2014: 10).

1.4.1. Finansal Eğitim Kavramı ve Tanımı

Finansal eğitim, parasal faaliyetleri en doğru zamanda ve en doğru yerde kullanma olarak tanımlanabilir. Bu eğitim finansal okuryazarlık ile birleştiğinde finansal faaliyetleri anlama becerisini ortaya çıkarır. Bu eğitimleri alan bireyler ellerindeki fonların nasıl kullanılacağını ve bunun ne kadar önem arz ettiğini kavramış olur. Daha farklı açıdan bakacak olursak, bireyin finansal olaylara karşı nasıl yaklaştığını ve aldığı kararlarda etkin ve bilinçli olarak hareket etmesini sağlayan bilgisi, beceresi ve yeteneklerinin toplamı olarak ifade edilebilir(Norman, 2010: 200).

Finansal eğitim, bireylerin herhangi bir finansal konu ile ilgili yardıma ihtiyacı olduğu durumlarda nereye ve nasıl temas edebileceğini bilmek, piyasalardaki fırsat ve risklerle ilgili bilgi sahibi olmak ve bu duruma göre hareket etmek, bireylerin aktif ve güçlü kararlar alabilmesine olanak sağlayan bilgi ve beceriye ulaşmasına yardımcı olarak, o bireyin finansal açıdan refah düzeyine ulaşmasını, gelişen piyasalarda kendi hakkını savunabilecek düzeye ulaşmasını sağlayan bir süreçtir(OECD, 2005).

Dünyada yaşanan küreselleşme ve bilgiye ulaşmanın iletişimin gün geçtikçe hızlanması insanların günlük hayatını her anlamda etkilemekte ve bunun sonucu olarak bu gelişmeler bir yandan günlük yaşantıya çok ciddi farklılıklar sunmakta ancak bunun yanında insanların finansal açıdan güvenliklerini de tehlikeli hale getirmektedir(Bayazıt Hayta, 2011: 259).

Dünyada bilgi ve bilgiye erişimin bu denli gelişmesi ülkeler arasındaki bütün sınırları ortadan kaldırmış sınırlar sadece harita üzerinde kalmıştır. Ülkeler, firmalar ve insanlar bu durumdan ciddi anlamda etkilenmektedir(Özgüler, 2013: 4).

Finans piyasalarının gittikçe karmaşık yapıya bürünmesi bununla beraber finansal araçlarında karmaşık hale gelmesine sebep olmuştur ve bu karmaşıklık finansal eğitimi ihtiyaç haline getirmiştir(Bayram, 2010: 19).

Finansal eğitimi tanımlayan araştırmacılar sadece bilgi odaklı değil, kişilerin becerisi, davranışları, güveni, tutumu gibi durumları da dikkate alınmışlardır. Kişilerin sadece bilgi ile doğru finansal kararlar alabilmesi zor ihtimaldir. Bu bilginin yanında

becerinin de olması ve becerinin de günlük hayatına hareketlerine yansımaları gerekir(Gökmen, 2012: 20-21).

1.4.2. Finansal Eğitimin Gerekliliği

Finansal eğitim insanların büyük zahmetlerle ve yıllarca harcadıkları emekler sonucunda yaptıkları birikimleri yanlış yerlerde değerlendirmelerine engel olur. Böylelikle bu eğitimin insanlara bir ömür boyunca rahat bir hayat sağlamasında ciddi anlamda katkı sağladığı görülecektir(Özçam, 2006: 2).

Ülkemizde son yıllarda birçok aile finansal açıdan zor günler geçirmektedir. Bahsi geçen aileler ellerindeki varlıkları artıramayıp sonraki nesillere ulaştıramamaktadırlar ve bu durum giderek toplumun tamamını etkilemeye başlamıştır(Bayazıt Hayta, 2011: 261).

Bir ülkenin belirli seviyede büyüme göstermesi için, birikim yapmak tasarrufta bulunmak ve yapılan birikimleri ve tasarrufları ekonomiye kanalize etmek ile sağlanacaktır. Ülke ekonomisinin istikrarlı büyümesinde, sürekli yükselme eğiliminde olan ve etkin kullanılan tasarruflar önemli rol üstlenmektedir(Özgüler, 2013: 9).

Giderek karmaşık bir hale bürünen ve artan finansal ürünlerin bu işte deneyimli kişilerin bile bazı konularda değerlendirme yapmasını zor hale getirmektedir(Gökmen, 2012: 38).

Bireyler arasında finansal eğitim almış olanlar bu eğitimi almamış olanlara göre öne çıkar ve finansal olaylara karşı sergilemiş oldukları tutum bu farkı yansıtır. Finansal dolandırıcılık olaylarına karşı daha dikkatlidir, kendine göre bütçe planlayabilir elindeki gelire göre yatırım ürünlerinden kendine en uygunu olanını seçmekte zorlanmaz, kolay harcama yapmaktan kaçınır bilinçli bir tüketici duruşu sergiler(Sancak, 2019: 14).

Genelleme olarak bakıldığında ülkemizde ve birçok ülkede finansal eğitimin standart eğitim sistemi içerisinde kendine yer bulamadığı görülmektedir. Bu durumun sonucu olarak finansal okuryazarlık seviyesi oldukça düşüktür ve bu konuda herhangi bir iyileştirici çalışma yapılmamaktadır(Gökmen, 2012: 40).

Finansal eğitimin gerekli olduğunu gösteren ve ne derece önem arz ettiğini ifade eden durumlar şöyledir(OECD, 2005: 12):

- Finansal ürünlerin ve çeşitlerinin her geçen gün artan sayısı: Her geçen gün piyasa yeni bir finansal terim girmekte ve bu terimlerin tamamı finans piyasasının içerisinde değerlendirilmektedir. Bunun yanında bilgiye ulaşmanın kolay olduğu bu günlerde insanlar tercih yaparken bütün finansal terimlere baktığından karar verme sürecinde kafaları karışabilmektedir.
- Hayat sürelerinin uzaması: Gelişen teknoloji ve sağlık sektörünün gün geçtikçe iyi noktalar ulaşması insanlara daha uzun ve kaliteli bir yaşam sunmaktadır.
- Emeklilik sistemindeki farklılıklar: Devletlerin sunmuş olduğu emeklilik olanaklarından başka bireysel emeklilik olanakları ve buna bağlı olarak farklı yatırım araçları geliştirilmiştir. Bu durum emeklilik hayali kuran bireylere çok daha iyi imkânlar sunmaktadır.
- Finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olması: Finans Piyasalarında finansal okuryazarlık oranının zayıf olması, çok ciddi problem olarak görülür.

Farklı gelir veya farklı yaş grupları da olsa finansal eğitim bahsi geçen tüm insanlara katkı sağlamaktadır. Finansal eğitim almış olan insanlar kendilerini ve ailelerini geleceğe hazırlamak için gelecek planları yapar, tasarruf eder, birikim ve yatırım yapar, finansal risklerin analizini yapabildiğinden bilinçli hareket ederek ihtiyacına göre yatırım yapar. Bu durum ise ekonomide olumlu etki bırakır ve piyasaların daha rekabetçi ve yenilikçi olmasına sebep olabilir(Bayram, 2010: 20).

1.4.3. Finansal Eğitimin Önemi

Farklılaşan demografik özellikler sürekli değişen ekonomik durumlar ve politikada yaşanan değişimler finansal eğitimin ihtiyacını ve gereksinimini oldukça artırmıştır. Piyasalardaki bu değişimlerin ve gelişmelerin sonucunda kişilerin ve işletmelerin kararlı bir tutum sergilemesi için finansal eğitim gereklidir. Tüketici alışkanlıkları gün geçtikçe ve finansal ürün çeşitliliği arttıkça değişmektedir. Gelişen teknoloji sonucu kişiler artık bankacılık işlemlerini internet üzerinden yapmakta ve bu

işlemler için harcaması gereken vakti farklı yatırım fırsatları için kullanmaktadır(Satoğlu, 2014: 35).

Aile ve toplum olarak Finansal eğitimin önemi şöyle sıralanabilir:

Finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olması: Piyasadaki tüketicilerin büyük bir çoğunluğunun yapılan araştırma sonucunda finansal bilgi seviyeleri oldukça düşük çıkmıştır(Gökmen, 2012: 45). Kişilerin finansal eğitim alması finansal okuryazarlık seviyesinin yükselmesi açısından oldukça önemlidir. Kişilerin geleceklerini planlamak için yapacakları yatırımlarda sahip oldukları finansal bilgi ve deneyim son derece önemlidir(Altıntaş, 2009: 157).

Finansal araçların gün geçtikçe karmaşıklaşması: 20. Yüzyılın sonlarına doğru yatırım araçlarındaki çeşitlilik kişilerin karar verirken zorlanmasına ve kafa karışıklığına neden olmuştur(Bayazıt Hayta, 2011: 261).

Emeklilik sistemindeki değişimler: Gelişen sağlık sektörü ile birlikte ortalama hayat süreleri uzamaktadır. Bu değişim emeklilik sisteminde de köklü değişikliklere neden olmuştur(Özgüler, 2013: 10).

İnsanların gelirlerinin yükselmesi: Kişi başına düşen milli gelirdeki artış özellikle 20. Yüzyılın sonlarına doğru ciddi anlamda artış göstermiş ve bununla birlikte insanların bireysel harcamaları da bireysel yatırımları da aynı doğrultuda artmıştır(Bayazıt Hayta, 2011: 262).

1.4.4. Finansal Eğitimin İşlevi ve Amacı

Finansal eğitimin amacı finans piyasalarının sağlıklı bir çalışma yürütmesi ve tüketicilerin risklerinin ve gelirlerinin ne durumda olduğunun bilincinde olarak hareket etmesini sağlamaktır. Bunun yanında bu bilinçte olan tüketicilerin yapmış oldukları finansal hareketlerin sonucuna göre finans piyasaları açısından değerlendirme yapabilmesi için uzun vadeli programlar hazırlanmalıdır.

Başarı ve Finansal eğitim aynı doğrultuda hareket eden iki kavramdır. Ancak finansal okuryazarlık ile eğitim aynı yönde gözüксе bile temeline bakıldığında birbirinden ayrı hareket eden kavramlardır. Finansal eğitim almış kişilerin finansal

konularda ve finansal davranışlarda bu eğitimi almamış kişilere göre daha başarılı olmaları beklenmektedir. Varlıklı kişilerin finansal açıdan yeterli bilgi ve beceriye sahip oldukları düşünülmektedir. Ancak yapılan araştırmalar neticesinde iyi eğitim almış varlıklı kişilerin de finansal okuryazarlık eğitimine gereksinim duyabilecekleri görülmüştür(Cole, Sampson ve Zia, 2009: 11).

Küçük yaştan itibaren bireysel finansal eğitim almış olan insanların uzun vadede finansal yaklaşımı ve okuryazarlığının ciddi anlamda geliştiği görülmektedir(Peng, 2008: 45).

Dünya üzerinde özellikle de gelişmiş ülkelerde finansal okuryazarlık eğitimleri giderek yaygınlaşmaktadır. Bu eğitimlerdeki ana hedef çocuklar ve gençlerdir çünkü her çocuk ve genç gelecekte birer yetişkin olacaktır. Bunun yanında çocuklar ve gençler içinde buldukları ekonomik yapı içerisinde tüketim açısından çok önemli bir yere sahiptirler. Finansal okuryazarlık programlarının gerekliliği üzerine birçok araştırma yapılmış ve bu araştırmalar sonucunda finans piyasalarındaki hızlı gelişim, finansal ürün sayısının her geçen gün artması, finansal piyasalardaki sürekli artan bilgi akışı gibi durumlar bu eğitimin gerekliliğini ortaya koymuştur(Haydari,2018: 20).

Finansal eğitimlerin amacı kişilerin finans konularındaki bilgi düzeyinin artmasını sağlayarak finansal bakışlarının ve davranışlarını değiştirmeye çalışmaktır. Bu değişikliği sağlamak çok kolay değildir bu amaca uygun program ve faaliyetler oldukça az sayıda ve geliştirilmesi zor olan programlardır. Yapılmış ve kullanımda olan programlarda ise eğitimin tamamlanmasının ardından kişilerin almış oldukları eğitimi finans hayatına nasıl taşıdıkları eğitimin amacına ulaşıp ulaşmaması gibi durumların tespit edilmesi oldukça güçtür. Böylelikle ne kadar eğitim almış olursa olsun kişisel farklılıklar ve farklı bakış açıları bu tarz eğitim programlarının başarılı olmasının önüne geçen faktörlerden biridir(OECD 2005: 91-92).

Finansal konularda başarılı ve doğru karar verilmesi için finansal eğitim bir ihtiyaçtır ve çok önemli bir görev üstlenmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda iletişimin ve bilgiye ulaşmanın bu kadar hızlı olması birçok kişiyi finans konularının içine çekmiştir. Bu durum her bir kişinin finansal konularda yeterli düzeyde bilgi sahibi olduğu gibi anlaşılrsa da aslında durum tam tersidir.

Finansal eğitim toplumun tamamını ilgilendiren bir durumdur. Toplumda yaşayan insanların arasındaki cinsiyet, yaş, eğitim gibi farklılıklar bunun yanında ülkeler arasındaki gelişmişlik seviyeleri finansal bilgi seviyelerinin farklılaşmasına sebep olmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki insanların yeterli finansal bilgi düzeyinde olmasalar bile finansal durumlarda nerelerden yardım alacaklarını bildikleri görülmüştür(Satoğlu, 2014: 35).

Finansal eğitim ve finansal başarıyı birlikte düşünmek gerekmektedir. Bu ikisinden birinde artış olduğunda diğerini de etkilemektedir. Başka bir ifadeyle finansal eğitim düzeyi arttıkça başarı da peşinden artacaktır. Bu durum insanlar üzerinde bazı farklılaşmalara sebep olacaktır.

Bunları sıralayacak olursak (Gökmen, 2012: 21):

- Bireyler finansal herhangi bir karar alırken anlık ve riskli karar alma yerine zamana yayılmış uzun vadeli kararlar tercih edip uygulamalıdır.
- Bireylerin kredi kullanma alışkanlıklarını değiştirip ihtiyacı dışında bundan vazgeçmeleri ihtiyaç halinde ise kredi şartlarını iyi öğrenerek hareket etmeleri beklenir.
- Bireylerin kredi kullanma alışkanlığından vazgeçmesi için finansal araçları iyi öğrenmeleri gerekir.
- Bireylerin harcamalarına dikkat edip tasarrufa yönelmeleri beklenir.
- Bireyler herhangi bir borcu için başka bir yere borçlanarak borç kapatma gibi tutumlardan vazgeçmeli bunun yerine başka alternatifler bulmalıdır.

1.4.5. Finansal Eğitimin Faydaları

Finans eğitimi almış olan şahıslar, hayatları boyunca finans konularında ihtiyaç durumunda nasıl hareket edeceklerini doğru olanın hangisi olduğunu bilir pozisyonuna gelirler. Ancak bu durum finansal konularda uzman konumunda oldukları anlamına da gelmez. Alınan bu finansal eğitimin amacı da finans piyasasındaki ürünlerin neler olduğu nasıl kullanılacağı gibi durumları bilmek ve bunun yanında uzun vadeli yatırım

planlarında nasıl hareket edileceğine yardımcı olmak olarak söylenebilir(Dağdelen, 2017: 66).

Finansal eğitimin faydaları ve amaçları benzerlik taşımaktadır. Finansal eğitim almış olanların günlük yaşantısında gözle görülür bir değişim fark edilir ve bu değişim tüm topluma ve piyasalara karşı da olumlu yansır. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) finansal eğitim ile ilgili bir çalışma yapmış ve bu çalışmanın ana teması da aynı yönde olmuştur. Bu çalışma sonrasında finansal eğitimin faydaları üç başlık altında incelenmiştir(TCMB, 2011: 82-84).

Bunları inceleyecek olursak;

- Kişisel refaha katkı sağlamak;

Finansal eğitim almış olan kişilerin bu konulardaki bilgi düzeyi artacağından bu konulardaki tutumu, davranışları olaylara bakışı değişecektir. Ve bunun sonucunda bilinçli bir tüketici konumunda olacağından finansal ürünleri verimli kullanacak, yanlış yatırım yapmaktan uzak duracak, günümüzde çok yaşanan dolandırıcılık gibi durumlardan uzak olmuş olacaktır. Kişiler artık daha planlı harcama yapacak ellerindeki varlıklarını optimum düzeyde değerlendirebileceklerdir(TCMB, 2011: 82).

- Finansal istikrara ve Finansal Piyasalara Katkı Sağlamak;

Finansal eğitim almış olan kişiler karmaşık piyasa yapısına uygun verimli bir çalışma ortaya koyarak piyasalardaki değişik yatırım araçları içerisinde riskli olsa bile kendine en uygun olanını tercih edecek böylelikle finansal araçlar piyasalardaki bu tarz bilinçli tüketicilere uygun ürünler sunmak durumunda kalacaklar ve bunun sonucunda tüketicilerin lehine rekabetin artmasını sağlayabileceklerdir. Finansal eğitimin artması ve yaygınlaşması aynı zamanda değişen piyasa şartlarında kişilerin bu değişimlere en hızlı şekilde uyum sağlamasına katkı sağlayacağından yaşanan herhangi bir finansal dalgalanmalardan en az şekilde etkilenebileceklerdir(OECD, 2005: 35).

- Toplumun Refahına ve Ekonomiye Katkı Sağlamak;

Finansal eğitim almış olan kişilerin bu eğitimi almamış kişilere oranla tasarruflu hareket etme düşüncesi ve bu tasarrufu uygulaması daha fazladır. Bu durumla ilgili yapılan tasarrufların artış göstermesi yatırımların artmasına ve ekonominin büyümesine katkı sağladığı düşünülmelidir. Finansal eğitim almış olan kişiler, finansal açıdan karşılaşılabilecekleri her türlü problemde kendini savunabilecek ve problemin nerelerden kaynaklandığını tespit ederek problemin giderilmesi adına gerekli yerlere bildirebilecek seviyededirler. Böyle durumlarda bilinçli tüketicilerin çokluğu bu problemleri bilinçli olarak yapan kişilerin sayısını azaltacak ve bunun yanında devlet yönetimleri de bu durumlara daha az vakit ve kaynak harcayarak tasarruf edeceklerdir(OECD, 2005: 35).

Finansal eğitimin ve finansal eğitim almış olan kişilerin artması sırasıyla kişinin kendi refah seviyesinin artmasına sonra finansal piyasaların refaha kavuşmasına ardından ekonominin tamamına olumlu etki etmesine ve son olarak da tüm toplumun refah seviyesinin artmasına katkı sağlayarak çok önemli bir görev üstlenmiş olacaktır(TCMB, 2011: 84).

1.5. Finansal Okuryazarlığın Bireylere Etkisi

Finansal okuryazarlık seviyesinin kişinin kendi şahsına, çevresine ve ailesine sağladığı katkı küçümsenmeyecek derecede önemlidir. İnsanların finansal eğitim alması finansal olaylara bakış açısını değiştireceğinden sağlıklı düşünmesine yardımcı olur ve refah seviyesinin yükselmesine katkıda bulunur. Finansal açıdan bilinçli ve doğru hareket etmek istenilen refah seviyesine ulaşmaya katkıda bulunur. Bu durumların oluşmasını ise tesadüflere bırakmak ciddiye uzak bir yaklaşımdır ve hayalcilikten öteye geçmeyecek bir düşüncedir(Gökmen, 2012: 48).

Yakın dönemde insanlar bazı ihtiyaçlarını veya beklentilerini karşılayabilmek için farklı finansal ürün ve hizmetten yararlanmaktadır. Bu duruma ek olarak teknolojiye özellikle de internet ve iletişimdeki hızlı gelişmeler bilgiye ulaşmayı kolaylaştırmış ve bu durum piyasalarda şeffaf olmayı bir nevi zorunlu kılmıştır. Ayrıca bu durumun oluşması birçok maliyet kaleminde azalmalara sebebiyet vermiştir(Yılmaz ve Tuncay, 2012: 345).

Günümüzde sağlıktan eğitime ekonomiden sosyal hayata kadar birçok alanda gelişmişlik düzeyinin artmasıyla insanların gelecek planlarını yaparken dikkate aldıkları sorumluluklar da artmakta ve değişmektedir. Bunun yanına aile kavramını koyduğumuzda bu sorumlulukların önemi çok daha fazla olmaktadır. Anne ve babalar çocuklarının geleceği için birikim ve tasarruf yapmayı bir alışkanlık haline getirmelidir. Bazı bölgelerde normal hayatın dışında gerçekleşen farklı olaylar söz konusudur. Doğal afetler, sakatlanmalar, ani ölümler gibi örnek verebileceğimiz bu gibi olaylar için de hazır durumda olmamız gerekebilir.

Gelişmiş veya gelişmekte olan tüm ülkeler için ortak düşünce finansal okuryazar sayısını artıracak eğitim planları geliştirmeye ve bu eğitimler ile birlikte bireylerin finansal açıdan iyi noktalara gelmesine yardımcı olacak politikalar üretmeye ihtiyaç olduğu gerçeğidir. (Russia's G20 ve OECD, 2013).

Finansal okuryazar düzeyine gelmiş insanların sadece bu eğitimi almış olmaları her finansal hareketi doğru yapacakları anlamına gelmez, almış oldukları bu eğitimi doğru zamanda ve doğru yerde kullanmaları gerekmektedir. Bunun yanında insanların ve ailelerin tasarrufa yönelmesi için belirli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların amacı insanların ve ailelerin belirli bir düzeyde birikim yapmalarını sağlamaktır(Altıntaş, 2008: 65).

Finansal ürün veya hizmetlerin yapısı itibariyle karmaşık ve zor anlaşılır bir tarafı vardır. Ve bu durumda tüketicilerin bu ürün veya hizmetleri ilk anda doğru anlaması beklenmemelidir. Bu hizmetler sağlanırken detaylandırılmayan ekstra ücretler kişinin karşına çıkabilir(Gökmen, 2012: 45).

Finansal açıdan risk olabilecek konular ile ilgili bilgili olmak bireyleri bu risklerden uzak tutmaya yardımcı olacaktır(Bayram, 2010: 17).

1.6. Finansal Okuryazarlığın Finansal Piyasalara ve Ekonomiye Katkıları

Bütün ekonomilerde tarafların birbirine güven ve saygı duyması bu yapının temel taşıdır. Bu güven olduğu takdirde finansal firmalar ve finansal tüketiciler arasında güvene dayalı olumlu bir birliktelik sağlanacağından oldukça önem arz etmektedir ve ekonomilerin gelişmesi açısından da bu birlikteliğe ihtiyaç vardır. Bu

ilişkinin olmadığı durumlarda ise güven eksikliğinden dolayı çözümlenmeler uzun sürer ciddi anlamda maliyetli olur ve yetersiz kalır böylelikle verimlilik düşer(TBB, 2012: 22).

Finansal eğitim sayesinde finans piyasasındaki firmalar ile bu firmaların müşterileri arasında karşılıklı güven ortaya çıkmış olur. Bu eğitimi alan bireyler çalışmakta oldukları firmaların finans piyasalarındaki karmaşıklıktan faydalanarak elde etmeye çalıştıkları gereksiz gelir elde etme çabalarının sonlandırılmasına yardımcı olur. Finansal eğitim, finans firmaları ve tüketiciler arasındaki bilgi akışını daha anlaşılır daha şeffaf ve daha dengeli hale getirmeyi amaçlamalıdır. Bu eğitim sayesinde bilinçlenen tüketiciler finansal alanlarda daha fazla yer alacaktır ve ekonomik olarak büyümekte olan piyasalara daha çok katkı sunacaktır(Garcia ve Balbas, 2008).

Günümüz ekonomisinde her geçen gün farklılaşan ürün çeşitliliği, değişmekte ve gelişmekte olan piyasa şartları tüketicilerin finansal bilgi seviyelerini yükseltmelerini zorunlu kılmaktadır. Böylelikle etkin verimli ve düzgün işlemekte olan finansal piyasa ihtiyacı karşılanmış olmalıdır. Yapılan araştırmalar sonucunda finansal okuryazar olan bireyler toplumda değer ve itibar görmektedir. Bu eğitimi almamış bireylerde karmaşık finans yapısının vermiş olduğu risklere karşı güven eksikliği bulunmaktadır(Lewis v.d. 2009: 23).

Ekonomide yaşanılması istenen sağlıklı yapı ve istikrar finansal okuryazarlığın belirli düzeye ulaşmasıyla doğru orantılıdır. Bilinçli ve eğitilmiş bireyler satın alacakları her hangi bir ürün için geniş çapta bir araştırma yaparlar ve bu durum piyasalarda rekabeti artıracağında piyasalara hareket getirir ve bunun yanında bunca gelişmeye rağmen fiyat uygulamalarını yüksek tutan firmalar çok uzun bir finansal ömre sahip olamayacaktır. Böylelikle haksız yüksek kazançların önüne geçilecek, daha şeffaf ve adaletli bir sistem ortaya çıkmış olacaktır. Firmalar açısından rekabet arttıkça tüketicilerin memnuniyet derecesi yükselecektir(Bayram,2010: 34).

Finansal okuryazarlık eğitim almamış olan tüketicilerde herhangi bir finansal durum ile ilgi yanlış karar verme durumu çok yüksektir. Yine bu eğitimden uzak kalan bireyler illegal bir yapı olan tefeciler gibi kayıt dışı çalışan alternatiflere yönelecek ve

bu durum piyasalara çok ciddi oranda zarar verecektir. Bu alternatifleri bir şekilde değerlendirmiş olan bireylerin herhangi bir olumsuzlukta hukuki olarak haklarını aramaları oldukça zordur. Böyle yapıların artması toplumun huzurunu rahatını bozacak ve bunlara ilave birçok olumsuzluğu da yanında getirecektir. Bu eğitimi almış olan bireyler bu tarz alternatiflerin risklerini iyi analiz edebildiklerinden bu yapılardan uzak duracaklardır(Gökmen, 2012: 48-49).

1.7. Finansal Hizmetlere Erişimin Kavramı

Tanım olarak finansal erişim fiyat ve fiyat dışında kalan unsurların finansal hizmet kullanımına engel olmaması olarak ifade edilmiştir. Finansal erişimin ölçüsü ise bankalarda veya finansal kurumlarda işlem yapan hesabı bulunan insanların toplam nüfusa oranlanması ile elde edilmektedir. Bu ifadelerle göre finansal erişim bir ülkede yaşayan insanların ve o ülkede faaliyet gösteren kurumların herhangi bir finansal yapı ile çalışırken açtırmış oldukları hesapların toplam miktarı şeklinde tanımlanabilir(TCMB, 2011a).

Finansal erişim kavramı, ülkedeki finansal kurumlarda finansal hesabı bulunan bireylerin miktarı şeklinde tanımlanabilir, daha açık bir ifadeyle kişilerin finansal hizmetlerden faydalanma miktarıdır. Aynı zamanda finansal tabana yayılma şeklinde de ifade edilebilir(TCMB. 2011: 3).

Finansal hizmetler ve erişim için çeşitli tanımlamalar yapılmıştır, bunlardan en çok öne çıkan ikisi; Morduch(1999)'un finansal erişimin unsurları, bilgiye ulaşmanın kolaylığı, istikrarı ve ihtiyaçlara en uygun şekilde cevap verebilmesi olarak ifade etmiştir. Bodie ve Merton(1995) ise finansal erişimin unsurlarını finansal hizmetlerin kalitesi, varlığı ve bu hizmetlerin çeşitliliği olarak belirtmiştir(TCMB,2011a).

Gelişmiş birçok ülkede finansal hizmetleri kullanma oranı %90 seviyelerine ulaşmaktadır. Bu ülkelerde yaşayan insanların büyük bir kısmının bankalarda hesapları vardır. Banka hesabı olmayanlara yönelik farklı finansal çalışmalarla bu insanları ekonomi sistemine dâhil etme çabası vardır. Gelişmekte olan ülkelerde ise tam tersi bir durum söz konusudur. Birçok gelişmekte olan ülkelerde toplumun yarısından fazlası bazı bölgelerde ise %90'ın üzerindeki kısmı finansal sistemlerin dışında kaldığı

görülmüştür. Bunların nedenleri güven eksikliğinden kaynaklanan durumlar, maliyetlerin yüksek olması, yeterli tasarruf yapılmaması, dini açıdan uygun görülmemesi gibi söylenebilir(TCMB. 2011: 1).

Finansal hizmetlerin ulaşılma seviyesini ve hareketlerini tespit etmek için bu hizmetleri kullanan ve kullanmayan şeklinde iki ayrı şekilde düşünmek ve hangi kitle hedefte ise o kitleye göre hareket etmek gerekmektedir. Bu hizmeti kullanmayanlardan bilgi almak, toplamak oldukça güçtür. Bu sebepten dolayı finansal sistemlerde yer almış insanlardan veya firmalardan bu bilgileri edinmek daha uygun gibi görülmektedir. Bunun yanında bazı ülkelerde veri toplamanın ülke ekonomisinin finansal istikrarı ve dengesi açısından çok bir önemi olmadığı kanaati var olduğundan yeterli miktarda veri toplanmamaktadır. Bu tarz yetersizlikler finansal erişim seviyesinin ölçülmesini zorlaştıran en önemli durumlardan biridir(Peachey ve Roe ,2006).

Finansal hizmetlerden faydalananların ve bu hizmetleri kullanmasına etki eden nedenlerin belirlenmesinin en etkin çözümü nüfus sayımı gibi toplumun tamamına uygulanan durumlarla birlikte doğrudan görüşmelerle yapılmasıdır. Bu uygulamanın dünya genelinde uygulanması her ülkenin gelişmişlik seviyesi birbirinden farklı olduğundan oldukça zordur. Farklı bir yöntem ise hanelere ve şirketlere örnekleme yöntemini kullanarak anket yapmak ve bu anketlerle nüfusun geneline hitap edecek sonuçlar elde etmeye çalışmaktır. Ancak bu yöntemi dünya üzerinde yalnızca 34 ülke kullanmaktadır ve hiçbir ülkenin anket sonuçları diğeriyle benzerlik taşımamaktadır(Honohan, 2006, 2007).

Honohan(2006) bireylerin kredi ve mevduat gibi banka hesaplarının birden fazla sayıda olabileceği düşüncesi üzerinde durmuştur ve bir kişinin herhangi bir bankada farklı yatırım alanlarında birden fazla hesabının olabileceğini ifadelerinde belirtmiştir. Verdiği Çin örneğinde bu ülkede faaliyet gösteren ICBC bankasında 150 milyon civarında müşteri varken aynı bankada 400 milyonun üzerinde hesap olduğu ve bu hesapların büyük bir kısmının kullanılmadığını ortaya koymuştur(Honohan, P., 2006).

1.7.1. Finansal Hizmetlere Erişimin Önemi

Finansal hizmetlere erişim hususunda ülke ve bölgeler olarak çok ciddi anlamda değişiklikler göze çarpmaktadır. Bu farkın nedenlerini bulmak için ilk olarak finansal erişimi ölçmek ve tanımlamak gerekir. Dünya Bankasının vermiş olduğu standart ölçümlere karşı mevcutta kullanılan yöntemlerin hem ölçüt hem de standart olarak yetersiz olduğu görülmektedir ve Dünya Bankası standart bir uygulama için ciddi anlamda çalışma yapmaktadır.

Finansal hizmetlere erişimin birçok boyutu olması nedeniyle bu hizmetlere erişimi tanımlamak ve ölçmek oldukça zordur. Bodie ve Metron (1995) bu erişime üç ayrı yönüyle yaklaşmaktadır. Birinci yaklaşımları, Erişimin mevcut durumudur, finansal hizmetler sağlanmakta mıdır? İkinci yaklaşım finansal hizmet sağlanıyorsa hangi miktarda sağlanmaktadır? Üçüncü yaklaşım ise kalite ve çeşitliliktir. Finansal hizmetler ihtiyaçları hangi ölçüde sağlamaktadır ve bu ihtiyaçlara hangi seviyede karşılık göstermektedir(Haydari 2018: 26).

1.7.2. Finansal Gelişmişlik ve Finansal Erişim

Finansal gelişimin ilerlemesi için finansal sistemlerin iyi düzeyde çalışması gerekir, finansal sistemlerin ise iyi seviyeye gelebilmesi için en üst ölçüde finansal erişime ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü finansal erişim ile finansal gelişme kavramları birbirleriyle iç içe geçmiş kavramlardır. Gelir seviyesi düşük olan kişiler ile küçük ölçekli işletmelerin olmadığı veya zorlandığı bir finansal erişimde bu işletmelerin ve kişilerin kendilerini geliştirmesi beklenmemelidir ve bu kişiler ve işletmeler kendi öz sermayelerinin dışına çıkmamak durumunda kalmaktadırlar. Bu nedenle finansal erişime toplumun bütün kesimleri dâhil edilmelidir. Aksi takdirde gelir düzeyleri düşük olan kesim hiçbir şekilde mevcut durumundan daha iyi noktalara ulaşamamaktadır ve böylelikle finansal sistemlerin sağlamış olduğu fırsatlar toplum genelinde eşit ve adaletli bir şekilde dağılmamaktadır.

Finansal erişim yaygınlaştıkça kişilerin veya işletmelerin ihtiyaç duyduğu sermaye için farklı alternatiflere yani illegal araçlara yönelmesinin önüne geçilmiş olunacaktır. Bu durumun yaygınlaşması risk ve maliyeti yüksek alternatifler açısından

da insanları rahatlatacaktır. Bu erişimin sunacağı birçok avantajlı durumlar vardır bunların içerisinde en önemli olanlarından biri yasal olan finansal kurumlarla çalışan kişilerin veya firmaların kanunlarla yasalarla koruma altına alınmasıdır ve herhangi bir finansal kurumun yapabileceği suiistimale karşı da yasalar tarafından korunmaktadır. Finansal araçların teknoloji ile birlikte insanlara sunmuş olduğu birçok hizmet vardır bunlardan biri de ödemelerini elektronik ortamdan yapıp hem zamandan hem de maliyetten tasarruf ettirmesidir. Finansal kurumlar bahsi geçen hizmetteki gibi buna benzer birçok finansal ürün geliştirerek rekabetin artmasını sağlayacaktır ve bununla birlikte ülkedeki finansal gelişmişlik düzeyi yukarı yönde bir ivme kazanmış olacaktır(Haydari 2018: 26-27).

1.7.3. Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim

Türkiye’de finansal sisteme erişimin ölçülmesi aile ve firmaların bankalarla olan çalışma şekillerine ve hangi hizmetlerden ne ölçüde faydalandığına ve bu hizmetlere erişebilmek için alternatif yolları mı yoksa şubelere giderek mi ulaştığına ve bu hizmetleri hangi sıklıkta kullandıklarına bakılarak değerlendirme yapılmıştır. Bu durum ile birlikte bankaların bölgesel ve il düzeyinde şubeleşmeleri, şube sayıları, gelişmesindeki tarihsel olgu bunun yanında açılan kredi ve mevduat hesapları, bu hizmetlere erişenlerin eğitim seviyesi, yaş aralığı gibi birçok parametrenin analizi yapılmış ve bu analiz ile birlikte bu erişime ulaşmaktaki engeller ve bu engelleri ortadan kaldıracak çözümler tespit edilmeye çalışılmıştır(TCMB 2011: 35).

Ülkemizde bankacılık dışında kayıt dışı faaliyetler de finansal verilere ulaşamamaktadır. Bu sebepten dolayı finansal erişim analizleri bankacılık verileri üzerinden yapılmaktadır. Ülkemizde bankacılık faaliyetlerinin finansal sistemde yaklaşık olarak %90 gibi bir orana sahip olması sadece bankacılık verileriyle yapılan bu analizlerin toplumun genelini kapsamı açısından bir sorun teşkil etmemekte ve bu verilerin doğruluğu kabul görmektedir(TCMB 2011: 36).

Ülkemizdeki krediler, bireysel ve firma kredileri şeklindedir. Bireysel kredilerin veri kaynaklarına ulaşmakta bir zorluk yaşanmamasına karşın, firma kredilerinin verilerine ulaşamamaktadır. Bunun yanında çok az sayıda da olsa kamu kredileri de firma kredilerinde olduğu gibi veri bilgisine ulaşamamaktadır bundan

sebept kamu ve firma kredileri bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Bankalardan toplam kullanılan kredi miktarı bilgisi alınabildiğinden, kullanılan bireysel kredi miktarını toplam kullanılan kredilerden çıkardığımızda firma kredileri miktarı toplam olarak tespit edilmiş olacaktır(TCMB 2011: 36).

Bankalar tarafından kullanılan kredilerde hem bireysel hem de firmalar olarak en fazla kredi kullanan il İstanbul'dur. Firmaların kullanmış olduğu kredilerde İstanbul'u Batı Anadolu ve Akdeniz bölgesi takip etmektedir. Bireysel kredilerde ise İstanbul'u Ege bölgesi ve Batı Anadolu Bölgesi izlemektedir. 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasında bankalarda krediye erişme şartları oldukça düzelmiştir. 2009 yılının son çeyreğinden itibaren küresel krizin etkilerinin zayıflaması ve piyasalardaki normalleşmenin devam etmesi insanlarda güven tesis etmiştir. Bu güven ile birlikte uzun vadeli ve kısa vadeli kredi kullanımını artmıştır(TCMB 2011: 37).

Kredi kullananların eğitim seviyelerine bakıldığında ön lisans ve lisans mezunlarının %35 ile en yüksek paya sahip oldukları görülmektedir. Lise mezunlarının ise %33'lk bir paya sahip oldukları tespit edilmiştir. Bireylerin kişi başi kredi kullanım oranları incelendiğinde ise eğitim düzeyi yüksek tüketicilerin daha yüksek ölçekli kredi kullandıkları anlaşılmıştır. Yaş aralığı olarak finansal ürünlere erişim incelendiğinde bu ürünlerin yarısının 36-55 yaş aralığına sahip bireylerin kullandığı, %28'inin 26-35 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Ülkemizde ğrencilere yönelik finansal ürünlerin çok fazla olmaması nedeniyle 18-25 yaş aralığındaki finansal erişim oranı %6 seviyelerinde kalmıştır(TCMB 2011: 38).

İKİNCİ BÖLÜM

2. Dünyada ve Türkiye'de Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

2.1. Dünyada Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

Lee ve Tweedie (1976) Finansal bilgiyi belirlemek için finansal farkındalık kavramı üzerine araştırma yapmışlardır. Yapılan bu çalışmada insanların finansal beklentilerinin olduğu durumları tespit etmek için ihtiyaç olunan finansal okuryazarlık düzeyini anlamak adına bir öneri sunulmuştur. Bu öneri neticesinde finansal okuryazarlık ile birlikte finansal farkındalık kavramının bir bütünün parçaları olduğu düşüncesi ortaya konmuştur.

Danes ve Hira (1987), Iowa State Üniversitesi öğrencisi olan 323 kişiye finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemek için bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma neticesinde bu insanların demografik özellik olarak farklılık taşıması çıkan sonucu da aynı oranda etkilemiştir. Farklı demografik özellikler finansal okuryazarlık düzeylerini ve bakış açılarını değiştirmektedir. Finansal okuryazarlık düzeyinin erkek öğrencilerde bayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve bunun yanında üst sınıflarda eğitim gören öğrencilerin alt sınıftakilere göre finansal okuryazarlık seviyelerinin daha ileride olduğu belirlenmiştir.

Kaufman ve Mote (1994) ABD'nin Chicago şehrinde yapmış oldukları çalışmada banka şubelerini ve bu şubelerin hangi modelde olduğunu ve bu şubelerin ve şube modellerinin bu bölgenin ekonomik ve demografik yapısıyla uyumluluğunu ölçmeye çalışmışlardır. Bu çalışmanın sonucunda bu şehirdeki bankaların şubeleşmesinin büyük oranda ekonomik ve demografik yapıların etkisine göre olduğu tespit edilmiştir.

Avery vd.(1997) Amerika'da yaptıkları araştırma sonucunda, bankaların şube sayılarını artırmasında o bölgedeki ekonomik ve demografik yapının yine aynı bölgedeki mevzuatların, gelişen teknolojinin ve değişen isteklerin etkili olduğu tespit edilmiştir.

Chen ve Volpe (1998) hepsi üniversite öğrencisi olan 1000 kişiyle anket çalışması yapmıştır. Anketin amacı üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirleme ve öğrencilerin karakter yapısının finansal okuryazarlık düzeyine etkisini araştırmaktır. Bu anket sonucuna göre 30 yaş altı öğrencilerin, bayan öğrencilerin, eğitim düzeyi ve iş deneyimi zayıf olan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Bu kişilerin aynı

zamanda yanlış hareket etme, yanlış uygulama yapma, yanlış karar alma ve yanlış düşünme eğilimlerinin olduğu tespit edilmiştir.

Beal ve Delpachitra 2003 yılında Avustralya Southern Queensland Üniversitesinde eğitim gören 789 1. sınıf öğrencisine anket yapılmıştır. Bu anket sonucuna göre bu öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan bu anket sonucuna göre öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyesi oldukça düşük çıkmıştır. Bunun sebebi olarak da öğrencilerin üniversite hayatı öncesinde ki eğitim dönemlerinde finansal konularla alakalı yeterli düzeyde bir eğitim almadıkları anlaşılmıştır.

Lusardi ve Mitchell tarafından 2005 yılında Amerika'da kadınların finansal okuryazarlık seviyesini belirlemek adına çeşitli sorular sorularak bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olanların gelecekleri ile ilgili plan yapmakta ve uygulamakta zorlanmadıkları görülmüştür. Yapılan başka bir araştırmada ise Latin Amerikalılar, Afrika kökenli Amerikalılar farklı demografik yapılar sahip kadınların eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Ve bu durumun Amerikan nüfusu içindeki payı oldukça fazla olduğu gözlemlenmiştir. Finansal bilgi ve okuryazarlık seviyesinin düşük olması, yapılan planlarda yanlış uygulamalar yapma, gereksiz ve hatalı borçlanma gibi birçok alanda hatalı davranmaya sebebiyet vermektedir.

Cude, J. Brenda vd(2006)'ın hem nitel hem de nicel olarak yapmış oldukları araştırmada üniversite öğrencilerinin genel anlamda finansal yönetim seviyelerinin ne durumda olduğunu ölçmeye çalışmışlardır. Yaklaşık olarak 2000 öğrenciyle sanal olarak yapılan bu anket çalışması ile öğrencilerin finansal bilgi seviyelerini, finansal davranış biçimlerini ve bunun yanında bazı öğrencilerin diğer öğrencilerden farklı davranışlar ve risklere yönelmesinin nedenleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin finansal konulardaki bilgi ve davranışları aldıkları finansal eğitimin etkisinin yanında ailelerinden gördükleri ve öğrendikleri de önemli bir etken olduğu görülmüştür.

Lusardi ve Mitchell (2006) finansal okuryazarlıkla alakalı olarak Amerikan vatandaşları arasında yapmış oldukları çalışma sonucunda, yaşlı insanların finansal

okuryazarlık düzeylerinin çok alt seviyelerde olduğu görülmüş ve bunun yanında 52 yaş ve üzeri insanların yaklaşık %60 gibi büyük bir kısmının finansal risklerden uzak durduğu görülmüştür.

Furtuna (2008) yılında yaklaşık olarak 400 üniversite öğrencisi ile finansal okuryazarlık düzeylerini tespit etmek ve finansal konularda öğrencilerin karar almalarının nasıl olduğunu belirlemek amacıyla bir anket çalışması yapmıştır. Anket sonuçlarına göre finansal okuryazarlık düzeylerinin farklı öğrenci grupları arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca finansal konulara ilgisi olmayan bireylerin, işsiz olan bireylerin ve kadınların finansal okuryazarlık düzeyleri oldukça düşük çıktığı görülmüştür.

Robb ve Sharpe'in(2009) yaklaşık 6500 kişi ile yapmış olduğu çalışmada finansal bilgisi yüksek düzeyde olan üniversite seviyesindeki öğrenciler ile finansal bilgi seviyesi düşük olan öğrenciler arasında finansal harcama olarak ciddi bir farkın olmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan öğrencilerin kredi kartı harcamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Jorgensen ve Savla'nın(2010) yaklaşık 420 üniversite öğrencisi bireyle yapmış olduğu anket çalışması sonucunda, öğrencilerin finansal tutum ve davranışlarında ailelerinin çok etkili olduğu görülmüş ancak finansal olarak bilgi seviyelerinin artmasında veya azalmasında ailelerinin hiçbir şekilde etkisinin olmadığı anlaşılmıştır.

Van Rooji vd'nin (2011) yapmış olduğu bir çalışmada temel olarak finansal okuryazarlık bilgisine sahip olan bireylerin bu bilgilerden daha fazlasına sahip olan bireylere göre çok daha az finansal yatırım yaptıkları görülmüştür. Temel seviyeden daha üst seviyede finansal okuryazar oranı da oldukça düşüktür. Katılımcıların büyük bir kısmı tahvil ile hisse senedi arasındaki farkı bilememektedir. Bu araştırmanın sonuçlarından birinde ise Hollandalı ailelerin büyük bir kısmının temel düzeyde finansal bilgi ve okuryazarlık seviyesinde olmadıkları anlaşılmıştır. Aynı çalışmada finansal bilgi sahibi olan bireylerin emeklilik gibi ileriye dönük planlamalarda daha yapıcı oldukları görülmüş ve finansal bilgi seviyesi ile emeklilik düşüncesi arasında pozitif bir yaklaşım olduğu tespit edilmiştir.

Gathergood'un (2012) İngiltere'de yapmış olduğu bir çalışmada finansal okuryazarlık ile aşırı borçlanma arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan bireylerin aşırı borçlanma eğilimine girdikleri görülmüştür. Finansal bilgi seviyesi yetersiz olan insanların denetimi olmayan borçlanma modellerine yöneldikleri ve maliyet olarak da yüksek maliyetli ürünleri tercih ettikleri bu nedenle bu insanların finansal açıdan bütün risklere açık oldukları anlaşılmıştır.

Atkinson ve Messy (2012)'nin yaptığı çalışmada, OECD Uluslararası Finansal Eğitim Ağı Olarak 14 ülkede finansal okuryazarlık ile ilgili yapılmış olan çalışmanın sonuçlarına değinilmiştir. Yapılan çalışmalar neticesinde bu ülkelerin çoğunda insanların temel düzeyde finansal bilgi sahibi olduğu tespit edilmiş ancak finansal bilgi seviyelerinin her ülkede farklı sonuçlarda çıktığı anlaşılmıştır. Bu ülkelerin tamamına yakınında kadınların erkeklere oranla finansal okuryazarlık seviyesi düşük çıkmıştır. Finansal eğitim düzeyinin düşük olması gelirin de düşük olmasıyla birleştiğinde finansal okuryazarlık düzeyini olumsuz yönde etkilediği anlaşılmıştır. Bunların yanında finansal bilgi düzeyinin artması finansal davranışın artmasına olumlu yönde etki etmektedir.

Ansong ve Gyensare (2012) Gana'daki bir devlet üniversitesinde 250 üniversite öğrencisi ve çalışanıyla finansal okuryazarlık seviyesini belirlemek ve demografik özelliklerin finansal okuryazarlığa bir etkisinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda yaş aralığı ve iş deneyiminin finansal okuryazarlık seviyesine olumlu yönde etki ettiği görülmüş aynı zamanda aile içi eğitimin ve yaşantının finansal okuryazarlık düzeyine erişilmesinde pozitif yönde etki ettiği anlaşılmıştır. Bu çalışmada çıkan başka bir sonuca göre eğitim düzeylerinin farklılığı, işyerlerinin çeşitliliği bilgiye ulaşmanın rahatlığı gibi durumların finansal okuryazarlık düzeyine ulaşılmasında çok önemli bir katkı sunduğu anlaşılamamıştır.

Anthony, Smith ve Miller (2015) Finansal ve ekonomi konularında okuryazarlık seviyelerini tespit etmek amacıyla sosyal bilgiler alanındaki öğretmen adaylarına bir çalışma yapmışlardır. Ve bu çalışmayı Lise ve ortaokul sosyal bilgiler öğretmeni olan bireylere daha önce yapılmış benzer bir çalışmanın verileriyle karşılaştırmışlardır. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin finansal

okuryazarlıklarının ve ekonomi alanındaki bilgi seviyelerinin çok ileri seviyede olmadığı görülmüştür.

Henning ve Lucey (2017), 32 öğretmen adayı ve 8 öğretim elemanı ile bir anket çalışması yapmıştır. Yapılan bu anketle öğretmen adayları ve öğretim görevlilerinin finansal okuryazarlık eğitimine yönelik düşüncelerini tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda öğretmen adayları ve öğretim görevlilerinin lisans düzeyinde finansal okuryazarlık eğitimi verilmesine olumlu baktıkları anlaşılmıştır.

2.2. Türkiye’de Finansal Okuryazarlık Çalışmaları

Bayram S.S.(2010) Anadolu Üniversitesi Öğrencilerine yönelik bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmayla öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ve para yönetimi davranışları tespit edilmeye çalışılmıştır. Finansal eğitim almış olan öğrencilerin finansal davranış olarak daha etkin ve bilinçli davrandıkları tespitine varılmıştır.

Akyol C.(2010), hepsi özel banka personeli olan 375 kişiye anket çalışması yapılmıştır. Anket verilerine göre banka personelinin finansal davranış ve finansal farkındalık olarak iyi düzeyde oldukları ancak finansal okuryazarlık olarak kendilerini biraz daha geliştirmeleri gerektiği ifade edilmiştir.

Araz (2012), finansal okuryazarlık ile kredi kartı kullanım alışkanlıkları ve sorunları arasındaki ilişkinin tespit edilmesine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olanların kredi kartı kullanımında yaşanabilecek sorunlardan en az şekilde etkilendikleri ifade edilmiştir.

Satoğlu S.(2014), 133 kişiyle yapılan anket uygulamasıyla finansal okuryazarlık düzeyinin artmasıyla insanların yatırım kararlarının etkilenmesi arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan bu çalışma sonucunda finansal okuryazarlık düzeyinin yükselmesi ile birlikte rekabetin artması insanların bilinçli hale gelmesi, yatırım yapacak olan insanları piyasadaki risk durumlarından korumakta ve daha bu risklerden uzak bir şekilde yatırım yapmasını sağlamaktadır. Böylelikle finansal okuryazarlık düzeyi ile bireysel yatırımcıların daha korunaklı bir yapıya kavuşması arasında çok güçlü bir bağ olduğu sonucuna varılmıştır.

Öztürk (2014), Süleyman Demirel Üniversitesinde görevli akademik personelin finansal okuryazarlık düzeylerini tespit etmek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma neticesinde anket yapılan akademik personelin yeterli seviyede finansal okuryazar olduğu anlaşılmıştır. Ancak finansal okuryazarlık seviyesi yeterli olsa bile finansal eğitimlerin devam etmesi gerektiği kanısına varılmıştır.

Ergün, Şahin Ve Ergin(2014)'in yapmış oldukları çalışmada Osmaniye Korkut Ara Üniversitesi İşletme Fakültesi öğrencilerine yönelik anket düzenlenmiştir. Yapılan bu çalışmada Finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemek ve finansal okuryazarlık ile demografik özelliklerin arasında bir bağ olup olmadığı konusu tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket sonuçlarına göre finansal okuryazarlık ve demografik özellikler arasında birçok temel farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun temel seviyede finansal okuryazarlık düzeyinde oldukları anlaşılmıştır.

Er, Temizel, Özdemir ve Sönmez (2014)'in İn yapmış oldukları çalışmada fakülte eğitim programlarının finansal okuryazarlığın gelişmesine etkisi araştırılmıştır. Bu çalışma İstanbul, Eskişehir ve Bursa'da eğitim ve öğretim hayatına devam eden 5 devlet üniversitesinde öğrenim görmekte olan 824 öğrencinin finansal okuryazarlık düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu öğrencilerin belirli bir kısmı İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri ve diğer bir kısmı ise Mühendislik Fakültesi öğrencileridir. Bu öğrencilerin tercih edilme sebebi sayısal ve sözel eğitim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerini karşılaştırmaktır. Bu araştırma sonucunda öğrencilerin %32'sinin yüksek düzeyde, %30'unun orta düzeyde, %16'sının düşük düzeyde finansal okuryazar olduğu görülmüştür. Sözel ve sayısal öğrenciler arasında finansal okuryazarlık seviyesi olarak ciddi farklılıklar görülmüştür.

Kahraman (2015), Kayseri Erciyes Üniversitesi öğrencisi 200 kişiyle anket çalışması yapmıştır. Çalışma yapılan bu öğrenci gruplarının 100 kişisi finansal okuryazarlık eğitimi almış İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencileridir. Diğer 100 kişi ise İİBF dışında eğitim gören öğrenci gruplarıdır. Yapılan bu araştırmanın amacı her iki öğrenci grubunun finansal okuryazarlık düzeyini tespit etmektir. Araştırma sonucuna göre bütün öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi beklenen düzeyin altında kalmıştır. İİBF öğrencilerinin diğer bölümlerde eğitim

gören öğrencilere göre finansal okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çam ve Barut(2015)'un Gümüşhane Üniversitesinde eğitim gören ön lisans öğrencilerine yapmış olduğu anket çalışmasında öğrencilerin finansal okuryazarlık ve finansal davranış yapılarını ölçmek amaçlanmıştır. Yapılan anketler sonucu elde edilen bilgiler için çoklu regresyon analizi ve istatistiksel analizler kullanılmıştır. Sonuç olarak bu öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinde olmadıkları görülmüş ve bunun yanında finansal kavramlar hakkında da çok az düzeyde bilgilerinin olduğu anlaşılmıştır.

Biçer ve Altan (2016)'ın yapmış oldukları çalışmada Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesinde eğitim gören öğrencilere yönelik yapmış olduğu çalışmada bu öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyi, finansal tutum ve finansal davranış biçimleri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda finansal eğitim almış olan öğrencilerin bu eğitim almamış olanlara göre finansal konulardaki algılama yeteneklerinin daha gelişmiş olduğu anlaşılmıştır.

Dilek, Küçük ve Eleren (2016)'in Kastamonu Üniversitesine bağlı Fakülteler, Meslek Yüksekokulları ve yüksekokullarda eğitim ve öğrenim görmekte olan 428 öğrenciye yönelik yapmış oldukları çalışmada bu öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan anket sonuçlarına göre ekonomi eğitim alan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin diğer öğrencilere göre finansal okuryazarlık düzeyi daha ileri seviyede olduğu anlaşılmıştır.

Danışman, Sezer ve Gümüş (2016)'ün yapmış olduğu bir anket çalışmasında farklı üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyini tespit etmek ve finansal farkındalıklarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Anketlerin sonuçları farklı analiz yöntemleriyle yorumlanmıştır. Bu çalışma sonucunda katılım sağlayanların öğrenim görmekte oldukları bölüm, yaş, cinsiyet, gelir düzeyi gibi parametrelerle finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir birliktelik olduğu görülmüştür. Ayrıca bu çalışmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun temel seviyede finansal okuryazar oldukları görülmüştür.

Çolak (2017), Balıkesir'in Bandırma İlçesinde 104 mühendis ile anket çalışması yapmıştır. Bu çalışmanın amacı bu mühendislerin finansal okuryazarlık düzeyi ve para yönetimi seviyesini tespit etmektir. Bu araştırmanın sonucuna göre katılım sağlayan mühendislerin büyük bir kısmının Finansal okuryazarlık ile ilgili bir eğitim görmediği ve bu eksikliğin para yönetimine de yansıdığı görülmüştür. Ayrıca mühendislik gibi alanlarda finans eğitiminin eksikliği ortak fikir olarak söylenmiştir.

Eker(2017) Mersin ilinin Silifke ilçesinde ticari faaliyet gösteren firma sahiplerine bir anket çalışması düzenlenmiştir. Araştırmada finansal okuryazarlık ve finansal farkındalık arasında bir ilişkinin olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan anket sonucuna göre istatistiksel olarak finansal okuryazarlık ve finansal farkındalık arasında olumlu yönde bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Altan (2017), Sivas ilinde faaliyet gösteren 343 sağlık personeline anket uygulaması yapılmıştır. Bu araştırmanın amacı sağlık sektöründeki çalışanların finansal okuryazarlık seviyelerini tespit etmektir. Bu çalışmanın sonucuna göre sağlık sektöründeki doktora düzeyindekilerin, hekimlerin, yüksek geliri olan diğer çalışanların finansal okuryazarlık bilgisi ve algısı daha yüksek seviyededir. Ankete katılan diğer çalışanların ise finansal okuryazarlık konusunda az da olsa bilgilerinin olduğu ama bu bilginin yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca bu alanda faaliyet gösterenlerin finansal okuryazarlık eğitimi almalarının gerekli olduğu kanısına varılmıştır.

Doğan (2018), İki farklı kuşağın temsilcisi olan kişilerin finansal okuryazarlık seviyelerini tespit etmek amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Ayrıca aynı çalışmada sosyal medyanın ve hızlı iletişim kanallarının finansal okuryazarlığa bir etkisinin olup olmadığı da araştırılmıştır. Araştırma sonucunda her iki kuşağında büyük bir kısmının finansal okuryazarlık düzeyinde olmadığı görülmüştür. Ayrıca sosyal medya ve iletişim kanallarının finansal amaçlar için kullanıldığı anlaşılmıştır.

Gündüzalp (2018)'in yapmış olduğu bir çalışmada hane halkındaki bireylerin borçlanma eğilimleri, finansal yönetim, finansal okuryazarlık, demografik yapı, gibi alanlar üzerinden araştırma yapılmıştır. Yapılan bu araştırmanın sonucunda finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan kişilerin şahsi borçlanmalarının yüksek seyrettiği

görülmüştür. Ayrıca finansal okuryazarlığın düşük olması para yönetimi açısından da hane halkı açısından da olumsuz durumlara sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde Düzce ilinde finansal okuryazarlık seviyesinin tespit edilmesini konu alan çalışmanın, araştırma yöntemine yönelik değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu araştırmanın evreni, amacı, yöntemi, örnekleme ve veri toplama şekli belirtilmiş olup uygulama sonucuna ve bulgulara yönelik sonuçlara yer verilmiştir.

Araştırmanın amacına ulaşması için literatür kısmında belirtilen bilgiler ışığında elde edilmesi gereken verilerin bilimsel araştırma sürecine göre ortaya konması sağlanmalıdır. Bu durumda ilk yapılan, bu araştırmanın teorik kısmının belirlenmesidir. Sonraki aşamada ise bu araştırmanın amacına uygun bir şekilde araştırma değişkenleri ortaya koyulmuştur. Son olarak ise veri toplanması için kullanılması gereken yöntemin tespit edilmesi, evren ve örneklemin tespiti, ön çalışma yapılması ve toplanan verilerle birlikte bu verilerin analizi için kullanılması gereken istatistiksel testlerin belirlenerek uygulamaya konması süreciyle sonlanmaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Küreselleşme ve dijitalleşmenin hızla yayıldığı günümüz dünyasında finans sektörü de bu etkenlerden en hızlı ve büyük ölçüde etkilenen sektörlerden birisidir. Finans dünyasında yaşanan bu gelişmeler, bireylerin bu kavramları anlaması, yorumlaması ve karar vermesini karmaşık hale getirmektedir. Bu durum finansal okuryazarlık kavramının önemini ortaya koymakta ve finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesini gerekli kılmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Düzce’de yaşayan bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve finansal okuryazarlık düzeylerinin, finansal tutum, finansal davranış ve demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemektir.

3.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, insanların finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve bununla beraber; finansal okuryazarlık düzeylerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koyması açısından ve finansal okuryazarlık

düzeylerinin kişilerin finansal tutum ve davranışlarını ne ölçüde etkilediğini belirlemesi açısından önem arz etmektedir.

3.3. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Araştırma kapsamında seçilen örneklemin evreni tam ve doğru yansıtmakta olduğu varsayılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında yapılan anketlere, örneklem dâhilindeki kişilerin tam doğru cevaplar verdikleri varsayılmaktadır. Araştırma Düzce ilinde yaşamakta olan kişiler ile sınırlandırılmıştır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

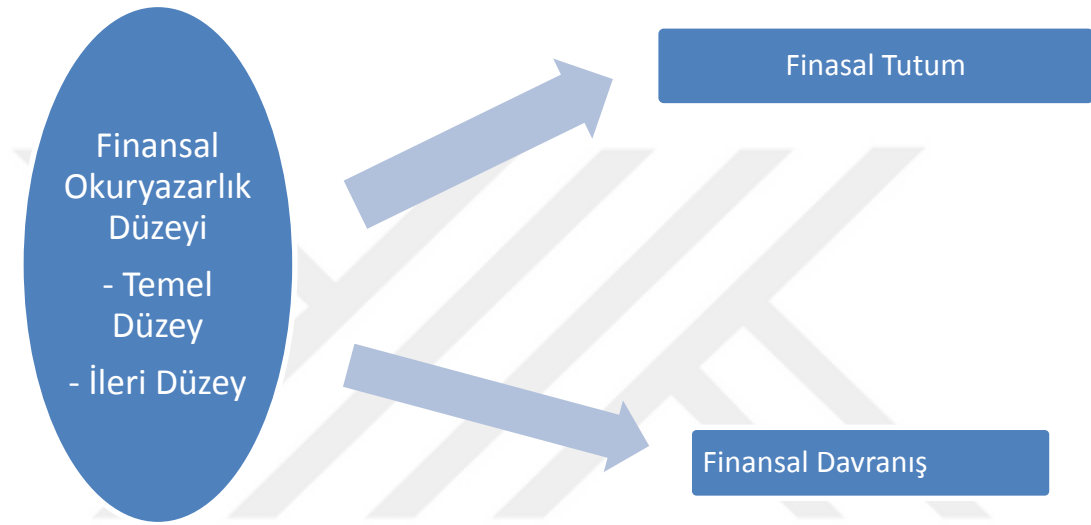
Bilimsel bir araştırmada genelde nicel ve nitel olmak üzere iki farklı yöntem tercih edilmektedir. Nitel araştırma algı ve olayların doğal ve gerçekçi bir ortamda bir bütünlük içerisinde ortaya çıkmasına yönelik bir süreçten oluşan araştırma olarak ifade edilmektedir(Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39). Nicel araştırma ise olguların ve olayların gerçekçi bir yaklaşım ile yaklaşarak, verilerin gözlemlenip ölçülebilir ve genellenebilir bir şekilde sayısal ifadelerle ortaya koyan araştırma şekli olarak ifade edilmektedir.(Golafshani, 2003: 597–598).

Bu araştırmada, çalışmanın konusunun dikkate alınarak nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma tekniği olarak ise nicel araştırma yönteminde en yaygın olarak kullanılan anket uygulaması tercih edilmiştir. Veri, araştırmanın konusuna ilişkin ve amacına uygun olarak toplanmış, kaydedilmiş ve işlenmemiş bilgilere verilen addır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 13) Anket ise araştırmanın problemini çözecek ve hipotezlerini test edecek bilgileri sistemli bir şekilde toplamak ve saklamak amacıyla hazırlanan soru formudur (İslamoğlu, 2002: 68). Anket yöntemi, yüksek sayıda kişiye ulaşmayı gerektiren çalışmalar için ideal bir veri toplama yöntemi olması (Altunışık ve diğ., 2007: 69) ve belli nitelikler taşıyan kişiler üzerinde uygulanabilmesi (Mesci, 2008: 67) özelliklerinden dolayı literatürde yaygın olarak tercih edilmektedir.

3.4.1.Araştırma modeli

Düzce’de yaşayan bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek ve finansal okuryazarlık düzeylerinin, finansal tutum, finansal davranış ve demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bu çalışmada,

Şekil 2. Araştırma Modeli

Araştırma hipotezleri olarak;

Finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal davranış arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Finansal okuryazarlık düzeyleri ile demografik faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Finansal tutum ile demografik faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Finansal davranış ile demografik faktörler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

şeklinde hipotezler oluşturulmuştur.

3.4.2. Veri Seti ve Örneklem

Herhangi bir araştırmanın çalışma alanını ortaya koyan ve belirleyen her şey evrendir. (Pelosi ve diğ., 2001). Araştırmanın yapılabirliği açısından herhangi bir kısıtlamanın olmadığı durumlarda tercih edilen evren “ideal evren”, araştırmanın yapılabirliğinin farklı nedenlerden dolayı kısıtlandığı durumlarda ise dikkate alınan ve oluşturulan evren ”gerçekçi evren” şeklinde tanımlanır. (Altunışık ve diğ., 2007: 123). Bu kapsamda Düzce ilinde yaşayan 18 yaş üzeri bireyler araştırma evreni olarak belirlenmiştir.

Örneklem ise evrenin tamamına ulaşmanın mümkün olmadığı durumlarda, farklı yöntemler uygulanarak belirlenen evrenin içinden seçilmek şartıyla, belirlenen evreni temsil edecek özelliklerde bireylerden oluşmakta olan alt bireyler topluluğudur. (Altunışık ve diğ., 2007: 123–124). Araştırma evreninin tamamına ulaşmak zaman ve maliyet açılarından mümkün olmadığından örnekleme yoluna gidilmesi kararlaştırılmıştır ve olasılığa dayalı olmayan örnekleme tekniklerinden kolayda örnekleme tercih edilmiştir.

Araştırma evreni olan Düzce ilinde yaşayan nüfus, 2018 TÜİK “Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus” verilerine göre 377.610 kişidir. Bu bireylerin ise 273.272 kişisi 18 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. (<http://www.tuik.gov.tr> . Erişim tarihi: 12.04.2019).

Standart sapmanın bilinmemesi durumlarında evrenin büyüklüğü bilinse bile kullanılacak olan örneklemin büyüklüğünün tespit edilebilmesi için aşağıda yer alan formül kullanılmaktadır (Yıldız, Akbulut, Bircan, 2002, s.142);

$$n = \left(\frac{N\hat{p}\hat{q}z_{\alpha/2}^2}{(N-1)d^2 + \hat{p}\hat{q}z_{\alpha/2}^2} \right)$$

Formülde; \hat{p} = teorik olarak meydana gelme sıklığı,

\hat{q} = (1- \hat{p}),

$z_{\alpha/2}^2$ = $\alpha/2$ olasılık seviyesindeki z tablosu değerinin karesi

d = evren ve örneklem arasında kabul edilen sapma düzeyini göstermektedir.

Düzce ili, %95 güven aralığında ve %5 sapma payı ile tahmin edilmek istenildiği takdirde, 384 birimlik bir örneklemin yeterli olacağı, yukarıdaki formül kullanılarak hesaplanmıştır.

3.4.3. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırmada veri toplama tekniği olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket tekniği, araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin bizzat toplanmasını gerektirmektedir. Özellikle örneklem sayısının yüksek olduğu ve örneklemin geniş bir coğrafi bölgeye yayılmış olduğu araştırmalarda anket tekniği tercih edilmektedir (İslamoğlu, 2002).

Araştırmada soruların özelliklerine göre nesnelerin sadece gruplandırıldığı nominal ölçek ve anketi cevaplayanların yargılara ve ifadelere katılım düzeyini ölçen 5’li Likert ölçeği kullanılmıştır (Altunışık ve diğ., 2007: 101-107). Likert ölçeği ankete katılan kişilerin ifadelerine katılım düzeyini öğrenmenin gerekli olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Ayrıca likert ölçeği betimleyici ve keşfe yönelik istatistik tekniklerini uygulama açısından kolaylıklar sağlamaktadır (Kılınç, 2003). Kullanılan beşli Likert ölçeğinde 1- “Kesinlikle katılmıyorum”, 5- “Kesinlikle katılıyorum” şeklinde kodlama yapılmıştır.

Anket formu dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların demografik faktörlerine ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde, Rooji(2007) tarafından yapılan çalışmadan uyarlanan finansal okuryazarlık düzeyinin tespitine yönelik sorular bulunmaktadır. Üçüncü bölümde, finansal tutum, dördüncü bölümde ise finansal davranışa ilişkin sorular yer almaktadır. Bu bölümlerde yer alan sorular, Potrich(2016) tarafından yapılan çalışmadan alınmıştır. Anket sorularının sonunda katılımcıların e-posta adresleri istenilerek sonuçların istekleri doğrultusunda kendileriyle paylaşılacağını belirten bir ifadeye yer verilmiştir.

3.4.4. Uygulama

Anket çalışmasının sonucu elde edilecek verilerin geçerli ve güvenilir olması gerekmektedir. Bu amaçla anket çalışmasına başlamadan önce, ön uygulama çalışması

yapılmıştır. Anketin ön uygulaması 20 Mayıs 2019 ve 10 Haziran 2019 tarihleri arasında Düzce ilinde yaşayan 30 bireye uygulanmıştır. Bu ilin tercih edilme sebebi, verilere ulaşımın kolaylığı ve bu ilde yaşayan bireylerin geneli üzerinde daha önce aynı çalışmanın yapılmamış olmasıdır.

Tasarlanan anket formuna son hali verilmeden önce alanında uzman 4 akademisyenin görüşüne alınmış ve alınan geri bildirimler değerlendirilerek anket formuna son hali verilmiştir.

Anket uygulaması 20 Haziran 2019 ve 31 Temmuz 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anket formlarının 207 tanesi elektronik posta ile gönderilmiş, 255 kişi ile yüz yüze görüşülmüştür. Böylelikle toplam 462 adet anket formu elde edilmiştir. Bu anket formlarından 14 tanesi eksik doldurulduğu için çalışma kapsamında değerlendirilmeye alınmamıştır. Araştırmanın bulguları 448 adet anket formu dikkate alınarak elde edilmiştir.

3.4.5. Araştırma Sürecinde Elde Edilen Verilerin Analizi

Uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler SPSS 18.0 paket programı kullanılarak analiz yapılmıştır. Analizlere öncelikle verilerin geçerliliği ve güvenilirliği ile başlanmıştır. Demografik faktörlere ilişkin yapılan frekans analizi yapılmıştır.

Toplanan verilerin analizinde, bağımsız iki değişken arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlılığını ölçen t testi, değişkenlerin 3 ve daha fazla olması durumunda ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlılığını test eden tek yönlü varyans analizi ve değişkenler arasındaki ilişkinin gücü ve yönünü test etmek için kullanılan korelasyon analizi tekniklerinden yararlanılmıştır.

3.4.6. Verilerin Geçerliliği

Geçerlilik tanımlaması, herhangi bir konuda kullanılmakta olan aracın amacına uygun bir şekilde bu ölçümü yapmasıdır(Balcı, 2001: 17). Geçerlilik ile ilgili diğer bir ifade ise, geçerlilik herhangi bir test ya da ölçek şeklinin ölçülmesi istenen çalışmayı, doğru ölçme derecesi şeklinde belirtmişlerdir. Yapılan çalışmada tercih edilen anketin geçerliliğini anlamak ve ölçmek için, anket sayısının yeterli miktarda olması ve

ölçmekte olduğu çalışmayı temsil edecek sorulardan oluştuğunu anlayabilmek için yapılan içerik geçerliliği uygulanmaktadır(Altunışık ve diğ. 2007: 113). Bu duruma göre yapılacak çalışma için anket formları hazırlanırken çalışmayı takip eden araştırma görevlisi ve konuya hâkim 2 ayrı akademisyenden de görüş alınmıştır. Bu kişilerden alınan değerlendirmeler sonucunda anket formlarındaki gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Anket formlarının düzenlenmiş son hali ile birlikte elde edilecek olan verilerin geçerliliği konusunda görüş birliğine varılmıştır.

3.4.7. Verilerin Güvenilirliği

Malhotra (1999)'ya göre; yapılan herhangi bir araştırma ile birlikte elde edilen sonuçlar ile, aynı araştırmanın tekrar yapıldığında elde edilen sonuçların aynı olması bu araştırmanın güvenilir olduğunu göstermektedir. Tavşancıl (2002: 16)'a göre güvenilirlik, ölçülmekte olan bir çalışmanın ortaya koyduğu soruların birbiri ile tutarlı olması ve çalışma yapılan konunun ölçümü ile ilgili olan benzerlik durumlarını ifade eden bir kavramdır. Güvenilirlik testi için; Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı, Teta Güvenirlik Katsayısı, Omega Güvenirlik Katsayısı, Guttman Güvenirlik Katsayıları yöntemleri, (Methods of Interval Consistency), Yarıya Bölme Yöntemi (Split-Half Method), Kuder-Richardson Güvenirlik Katsayıları, Formun Tekrarı Yöntemi (Test-Retest Method), Eşdeğer (Paralel) Formlar Yöntemi (Parallel-Forms Method, Equivalent-Forms Method, Alternative-Form Method), İç Tutarlılık Yöntemleri gibi yöntemler geliştirmiş ve uygulanmıştır(Ercan ve Kan, 2004: 213). Bu çalışmada kullanılan anket biçiminde, güvenilirlik konusunda en çok tercih edilen test yöntemi olan Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı Yöntemi kullanılmıştır (Sekaran, 2003: 205).

Demografik özelliklerin dışında kalan 78 adet kapalı uçlu ifadenin analizi sosyal bilimlerde kullanılan istatistik programı olan SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 15.0 paket programı aracılığıyla yapılmış ve sonuçlar Tablo 3.2.'de gösterilmiştir. Test sonucunda ortaya çıkan verilerin genel Cronbach's Alpha katsayısı, 0,925'dir.

Literatüre göre güvenilirlik testinin sonuç olarak yeterli olabilmesi adına güvenilirlik katsayısı olarak 0,7 seviyesi üzerinde gerçekleşme olması durumu tartışılmaktadır(Nunnally, 1967). Bu kapsamda çalışmadan elde edilen verilerin genel olarak güvenilir olduğu söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde, toplanan veriler üzerine yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin tablolar ve bu tablolara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	Sayı(n)	Yüzde (%)
Bay	356	79,5
Bayan	92	20,5
Toplam	448	100,0

Araştırma kapsamında anket çalışmasına katılım gösteren 448 kişinin cinsiyet dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %79,5'inin (356 kişi) bay, %20,5'inin ise bayan olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Medeni Duruma Göre Dağılım

Medeni Durum	Sayı (n)	Yüzde (%)
Bekâr	123	27,5
Evli	325	72,5
Toplam	448	100,0

Araştırma kapsamında anket çalışmasına katılım gösteren 448 kişinin medeni durum dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %72,5'inin (325 kişi) evli, %27,5'inin ise bekâr olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Yaşa Göre Dağılım

Yaş	Sayı(n)	Yüzde(%)	Kümülatif Yüzde (%)
18-24	72	16,1	16,1
25-34	110	24,6	40,7
35-44	177	39,5	80,3
45-54	71	15,8	96,2
55 yaş ve üstü	17	3,8	100,0
Kayıp Veri	1	,2	
Toplam	448	100,0	

Araştırma kapsamında anket çalışmasına katılım gösteren 448 kişinin yaşlarına göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların %39,5'inin (177 kişi) 35-44, %24,6'sının (110 kişi) 25-34, %16,1'inin (72 kişi) 18-24, %15,8'inin (71 kişi) ve %3,8'inin (17 kişi) 55 yaş ve üstü yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Eğitim Durumuna Göre Dağılım

Eğitim Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
İlköğretim	34	7,6	7,6
Lise	173	38,6	46,2
Önlisans	78	17,4	63,6
Lisans	133	29,7	93,3
Lisansüstü	30	6,7	100,0
Toplam	448	100,0	

Araştırma kapsamında anket çalışmasına katılım gösteren 448 kişinin eğitim durumları incelendiğinde, katılımcıların %38,6'sı (173 kişi) lise, %29,7'si (133 kişi) lisans, %17,4'ü (78 kişi) ön lisans, %7,6'sı (34 kişi) ilköğretim, %6,7'si (30 kişi) ise lisansüstü eğitime sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 5. Meslek Gruplarına Göre Dağılım

Meslek Grupları	Sayı (n)	Yüzde	Kümülatif Yüzde (%)
Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	103	23,0	23,0
Ücretli Çalışan (Kamu)	77	17,2	40,2
Serbest Meslek	67	15,0	55,1
İşyeri Sahibi	117	26,1	81,3
İşsiz	32	7,1	88,4
Diğer	52	11,6	100,0
Toplam	448	100,0	

Araştırma kapsamında anket çalışmasına katılım gösteren 448 kişinin meslekleri incelendiğinde, katılımcıların 117'si (%26,1) işyeri sahibi, 103 kişi (%23,0) özel sektör ücretli çalışanı, 77 kişi (%17,2) kamu sektöründe ücretli çalışanı, 67 kişi (%15,0) serbest meslek çalışanı, 52 kişi (%11,6) diğer meslek gruplarında çalışan, 32 kişinin ise (%7,1) işsiz olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Aylık Gelire Göre Dağılım

Aylık Gelir	Sayı (n)	Yüzde	Kümülatif Yüzde (%)
2.000 tl ve altı	74	16,5	16,5
2.001-3.000 tl arası	134	29,9	46,4
3.001-5.000 tl arası	99	22,1	68,5
5.001-7.500 tl arası	96	21,4	90,0
7.501-10.000 tl arası	26	5,8	95,8
10.001 tl ve üzeri	19	4,2	100,0
Toplam	448	100,0	

Araştırma kapsamında anket çalışmasına katılım gösteren 448 kişinin aylık gelirleri incelendiğinde, katılımcılardan 134 kişinin (%29,9) 2001-3000 TL arası, 99 kişinin (%22,1) 3001-5000 TL arası, 96 kişinin (%21,4) 5001-7500 arası, 74 kişinin (%16,5) 2000 TL ve altı, 26 kişinin (%5,8) 7501-10.000 arası, 19 kişinin ise (%4,2) 10.001 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Cinsiyete Göre İleri Düzey FO, Temel FO, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA						
	Cinsiyetiniz	N	Ortalama	Standart Sapma	Standart Sapma Ortalama	
İleri Düzey Finansal Okuryazarlık Puanı	Bay	356	7,1573	3,26794	,17320	
	Bayan	92	5,7500	2,67929	,27933	
Temel Düzey Finansal Okuryazarlık Puanı	Bay	356	2,3399	1,35509	,07182	
	Bayan	92	1,8913	1,14313	,11918	
Finansal Tutum Ortalaması	Bay	356	4,2250	,87518	,04638	
	Bayan	92	4,1993	,64422	,06716	
Finansal Davranış Ortalaması	Bay	356	3,9924	,76266	,04042	
	Bayan	92	4,0070	,62721	,06539	

Tablo 8. Cinsiyete Göre İleri Düzey FO, Temel FO, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi

		Varyans Eşitliği için Levene Testi		Ortalama Eşitlikleri İçin t-testi						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Sapma Farkı	95% Güven Aralığında	
									Alt	Üst
İleri Düzey Finansal Okuryazarlık	Varyansların eşitliği varsayımı	5,424	,020	3,812	446	,000	1,407	,369	,681	2,132
	Varyansların eşit olmadığı varsayımı			4,282	168,054	,000	1,407	,328	,758	2,056
Temel Düzey Finansal Okuryazarlık	Varyansların eşitliği varsayımı	11,433	,001	2,918	446	,004	,448	,153	,146	,750
	Varyansların eşit olmadığı varsayımı			3,224	163,565	,002	,448	,139	,173	,723
Finansal Tutum	Varyansların eşitliği varsayımı	3,434	,065	,264	446	,792	,025	,097	-,165	,217
	Varyansların eşit olmadığı varsayımı			,316	187,568	,753	,025	,081	-,135	,186
Finansal Davranış	Varyansların eşitliği varsayımı	,051	,821	-,170	446	,865	-,014	,086	-,184	,154
	Varyansların eşit olmadığı varsayımı			-,190	167,557	,849	-,014	,076	-,166	,137

Cinsiyete göre Finansal okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış düzeyleri incelendiğinde, İleri Düzey ve Temel Düzey Finansal Okuryazarlık

düzeyleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre Finansal Tutum ve Finansal Davranışlar arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Demografik faktörler ile ilgili analizlerde t-testi ve anova testleri uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki farklılıkların analizi için ise tukey testi kullanılmıştır.

Tablo 9. Medeni Duruma Göre İleri Düzey FO, Temel FO, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi Tablosu

	Medeni Durum	Sayı (n)	Ortalama	S.Sapma	S.Hata
İleri Düzey Finansal Okuryazarlık	Bekar	123	6,447	3,000	,270
	Evli	325	7,027	3,268	,181
Temel Düzey Finansal Okuryazarlık	Bekar	123	2,154	1,214	,109
	Evli	325	2,283	1,365	,075
Finansal Tutum	Bekar	123	4,115	,970	,087
	Evli	325	4,259	,771	,042
Finansal Davranış	Bekar	123	3,915	,935	,084
	Evli	325	4,025	,643	,035

Tablo 10. Medeni Duruma Göre İleri Düzey FO, Temel FO, Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi

		Varyans Eşitliği için Levene Testi		Ortalama Eşitlikleri İçin t-testi						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farkı	Standart Sapma Farkı	95% Güven Aralığında	
									Alt	Üst
İleri Düzey Finansal Okuryazarlık	Varyansların eşitliği varsayımı	2,320	,128	-1,715	446	,087	-,580	,338	-1,245	,084
	Varyansların eşit olmadığı varsayımı			-1,783	238,078	,076	-,580	,325	-1,222	,061
Temel Düzey Finansal Okuryazarlık	Varyansların eşitliği varsayımı	9,058	,003	-,916	446	,360	-,128	,140	-,404	,147
	Varyansların eşit olmadığı varsayımı			-,966	245,391	,335	-,128	,133	-,390	,133
Finansal Tutum	Varyansların eşitliği varsayımı	7,280	,007	-1,632	446	,103	-,143	,087	-,316	,029
	Varyansların eşit olmadığı varsayımı			-1,473	183,350	,143	-,143	,097	-,335	,048
Finansal Davranış	Varyansların eşitliği varsayımı	26,806	,000	-1,417	446	,157	-,110	,077	-,263	,042
	Varyansların eşit olmadığı varsayımı			-1,204	167,598	,230	-,110	,091	-,291	,070

Medeni duruma göre Finansal okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış düzeyleri incelendiğinde, Temel Düzey ve İleri Düzey Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Finansal Davranış düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 11. Yaşa Göre Temel FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Yaşa Göre Temel Düzey Finansal Okuryazarlık Puanı					
	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arası	85,208	4	21,302	13,505	,000
Gruplar İçi	697,212	442	1,577		
Toplam	782,421	446			

Tablo 12. Yaşa Göre Temel FO Değişkeninin İncelenmesi Tablosu

Yaş	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı		
				Alt Sınır	Üst Sınır	
18-24	25-34	-,32348	,19039	,436	-,8450	,1980
	35-44	-,72528*	,17556	,000	-1,2061	-,2444
	45-54	,33862	,21006	,490	-,2368	,9140
	55 yaş ve üstü	,72304	,33867	,207	-,2046	1,6507
25-34	18-24	,32348	,19039	,436	-,1980	,8450
	35-44	-,40180	,15249	,066	-,8195	,0159
	45-54	,66210*	,19120	,005	,1384	1,1858
	55 yaş ve üstü	1,04652*	,32730	,013	,1500	1,9430
35-44	18-24	,72528*	,17556	,000	,2444	1,2061
	25-34	,40180	,15249	,066	-,0159	,8195
	45-54	1,06390*	,17643	,000	,5806	1,5472
	55 yaş ve üstü	1,44832*	,31890	,000	,5748	2,3218
45-54	18-24	-,33862	,21006	,490	-,9140	,2368
	25-34	-,66210*	,19120	,005	-1,1858	-,1384
	35-44	-1,06390*	,17643	,000	-1,5472	-,5806
	55 yaş ve üstü	,38442	,33912	,789	-,5445	1,3133
55 yaş ve üstü	18-24	-,72304	,33867	,207	-1,6507	,2046
	25-34	-1,04652*	,32730	,013	-1,9430	-,1500
	35-44	-1,44832*	,31890	,000	-2,3218	-,5748
	45-54	-,38442	,33912	,789	-1,3133	,5445

Yaşa göre Temel Düzey Finansal okuryazarlık değişkeni incelendiğinde, 18-24 yaş grubu ile 35-44 yaş grubu arasında, 25-34 yaş grubu ile 45-54, 55 ve üzeri yaş grupları arasında ve 35-44 yaş grubu ile 45-54, 55 ve üzeri yaş grupları arasında istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Diğer yaş grubu karşılaştırmalarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 13. Yaşa Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Yaşa Göre İleri Düzey Finansal Okuryazarlık Puanı					
	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arası	600,889	4	150,222	16,720	,000
Gruplar İçi	3971,232	442	8,985		
Toplam	4572,121	446			

Tablo 14. Yaşa Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi

	Yaş	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
18-24	25-34	-2,28914*	,45439	,000	-3,5337	-1,0445
	35-44	-2,42679*	,41898	,000	-3,5744	-1,2792
	45-54	-,03306	,50133	1,000	-1,4062	1,3401
	55 yaş ve üstü	,46487	,80827	,979	-1,7490	2,6788
25-34	18-24	2,28914*	,45439	,000	1,0445	3,5337
	35-44	-,13765	,36392	,996	-1,1345	,8592
	45-54	2,25608*	,45632	,000	1,0062	3,5060
	55 yaş ve üstü	2,75401*	,78115	,004	,6144	4,8936
35-44	18-24	2,42679*	,41898	,000	1,2792	3,5744
	25-34	,13765	,36392	,996	-,8592	1,1345
	45-54	2,39373*	,42108	,000	1,2404	3,5471
	55 yaş ve üstü	2,89166*	,76110	,002	,8070	4,9764
45-54	18-24	,03306	,50133	1,000	-1,3401	1,4062
	25-34	-2,25608*	,45632	,000	-3,5060	-1,0062
	35-44	-2,39373*	,42108	,000	-3,5471	-1,2404
	55 yaş ve üstü	,49793	,80936	,973	-1,7190	2,7148
55 yaş	18-24	-,46487	,80827	,979	-2,6788	1,7490
	25-34	-2,75401*	,78115	,004	-4,8936	-,6144
	35-44	-2,89166*	,76110	,002	-4,9764	-,8070

ve üstü	45-54	-,49793	,80936	,973	-2,7148	1,7190
------------	-------	---------	--------	------	---------	--------

Yaşa göre İleri Düzey Finansal okuryazarlık değişkeni incelendiğinde, 18-24 yaş grubu ile 25-34 ve 35-44 yaş grupları arasında, 25-34 yaş grubu ile 45-54, 55 ve üzeri yaş grupları arasında ve 35-44 yaş grubu ile 45-54, 55 ve üzeri yaş grupları arasında istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Diğer yaş grubu karşılaştırmalarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tablo 15. Yaşa Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Yaşa Göre Finansal Tutum Ortalaması					
	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arası	14,047	4	3,512	5,258	,000
Gruplar İçi	295,230	442	,668		
Toplam	309,277	446			

Tablo 16. Yaşa Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi

Yaş	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı		
				Alt Sınır	Üst Sınır	
18-24	25-34	-,451*	,123	,003	-,790	-,111
	35-44	-,371*	,114	,011	-,684	-,058
	45-54	-,052	,136	,995	-,426	,322
	55 yaş ve üstü	-,315	,220	,609	-,918	,288
25-34	18-24	,451*	,123	,003	,111	,790
	35-44	,079	,099	,930	-,192	,351
	45-54	,398*	,124	,013	,057	,739
	55 yaş ve üstü	,136	,212	,969	-,447	,719
35-44	18-24	,371*	,114	,011	,058	,684
	25-34	-,079	,099	,930	-,351	,192
	45-54	,319*	,114	,045	,004	,633
	55 yaş ve üstü	,056	,207	,999	-,512	,624
45-54	18-24	,052	,136	,995	-,322	,426
	25-34	-,398*	,124	,013	-,739	-,057
	35-44	-,319*	,114	,045	-,633	-,004
	55 yaş ve üstü	-,262	,220	,757	-,867	,341

55 yaş ve üstü	18-24	,315	,22038	,609	-,288	,918
	25-34	-,136	,21299	,969	-,719	,447
	35-44	-,056	,20752	,999	-,624	,512
	45-54	,262	,22068	,757	-,341	,867

Yaşa göre Finansal Tutum değişkeni incelendiğinde, 18-24 yaş grubu ile 25-34 ve 35-44 yaş grupları arasında, 25-34 yaş grubu ile 45-54 yaş grubu arasında ve 35-44 yaş grubu ile 45-54 yaş grubu arasında istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Diğer yaş grubu karşılaştırmalarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 17. Yaşa Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Yaşa Göre Finansal Davranış Ortalaması					
	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arası	12,132	4	3,033	5,825	,000
Gruplar İçi	230,133	442	,521		
Toplam	242,266	446			

Tablo 18. Yaşa Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi

	Yaş	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
18-24	25-34	-,52487*	,10938	,000	-,8245	-,2253
	35-44	-,34123*	,10086	,007	-,6175	-,0650
	45-54	-,33741*	,12068	,043	-,6680	-,0068
	55 yaş ve üstü	-,40398	,19457	,232	-,9369	,1290
25-34	18-24	,52487*	,10938	,000	,2253	,8245
	35-44	,18364	,08761	,223	-,0563	,4236
	45-54	,18746	,10985	,431	-,1134	,4883
	55 yaş ve üstü	,12089	,18804	,968	-,3942	,6360
35-44	18-24	,34123*	,10086	,007	,0650	,6175
	25-34	-,18364	,08761	,223	-,4236	,0563
	45-54	,00382	,10137	1,000	-,2738	,2815

	55 yaş ve üstü	-,06275	,18322	,997	-,5646	,4391
45-54	18-24	,33741*	,12068	,043	,0068	,6680
	25-34	-,18746	,10985	,431	-,4883	,1134
	35-44	-,00382	,10137	1,000	-,2815	,2738
	55 ve üstü	-,06657	,19483	,997	-,6002	,4671
55 yaş ve üstü	18-24	,40398	,19457	,232	-,1290	,9369
	25-34	-,12089	,18804	,968	-,6360	,3942
	35-44	,06275	,18322	,997	-,4391	,5646
	45-54	,06657	,19483	,997	-,4671	,6002

Yaşa göre Finansal Davranış değişkeni incelendiğinde, 18-24 yaş grubu ile 25-34, 35-44 ve 45-54 yaş grupları arasında istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Diğer yaş grubu karşılaştırmalarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 19. Eğitim Durumuna Göre Temel Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Eğitim Durumuna Göre Temel Düzey Finansal Okuryazarlık Puanı					
	Kareler	df	Ortalama	F	Sig.
	Toplamı		Kareler		
Gruplar Arası	26,127	4	6,532	3,810	,005
Gruplar İçi	759,371	443	1,714		
Toplam	785,498	447			

Tablo 20. Eğitim Durumuna Göre Temel Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi

Eğitim Durumu		Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
İlköğretim	Lise	-,33203	,24561	,659	-1,0048	,3407
	Önlisans	-,15988	,26906	,976	-,8968	,5771
	Lisans	-,57563	,25160	,151	-1,2648	,1135
	Lisansüstü	-1,01373*	,32796	,018	-1,9120	-,1154
Lise	İlköğretim	,33203	,24561	,659	-,3407	1,0048
	Önlisans	,17215	,17856	,871	-,3169	,6612

	Lisans	-,24360	,15099	,490	-,6572	,1700
	Lisansüstü	-,68170	,25893	,066	-1,3909	,0275
Önlisans	İlköğretim	,15988	,26906	,976	-,5771	,8968
	Lise	-,17215	,17856	,871	-,6612	,3169
	Lisans	-,41575	,18672	,172	-,9272	,0957
Lisans	Lisansüstü	-,85385*	,28127	,021	-1,6243	-,0834
	İlköğretim	,57563	,25160	,151	-,1135	1,2648
	Lise	,24360	,15099	,490	-,1700	,6572
	Önlisans	,41575	,18672	,172	-,0957	,9272
	Lisansüstü	-,43810	,26463	,463	-1,1629	,2867
Lisansüstü	İlköğretim	1,01373*	,32796	,018	,1154	1,9120
	Lise	,68170	,25893	,066	-,0275	1,3909
	Önlisans	,85385*	,28127	,021	,0834	1,6243
	Lisans	,43810	,26463	,463	-,2867	1,1629

Eğitim durumuna göre Temel Düzey Finansal Okuryazarlık değişkeni incelendiğinde, ilköğretim mezunları ile lisansüstü mezunları arasında, ön lisans mezunları ile lisansüstü mezunları arasında istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Diğer eğitim durumu karşılaştırmalarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 21. Eğitim Durumuna Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Eğitim Durumuna Göre İleri Düzey Finansal Okuryazarlık Puanı					
	Kareler	df	Ortalama	F	Sig.
	Toplamı		Kareler		
Gruplar Arası	389,162	4	97,291	10,262	,000
Gruplar İçi	4200,068	443	9,481		
Toplam	4589,230	447			

Tablo 22. Eğitim Durumuna Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi

Eğitim Durumu	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
				Alt Sınır	Üst Sınır
İlköğretim	Lise	-,250935*	,57763	,000	-4,0915 - ,9272

	Önlisans	-2,65460*	,63277	,000	-4,3878	-,9214
	Lisans	-2,75100*	,59172	,000	-4,3718	-1,1302
	Lisansüstü	-4,87255*	,77129	,000	-6,9851	-2,7600
Lise	İlköğretim	2,50935*	,57763	,000	,9272	4,0915
	Önlisans	-,14525	,41995	,997	-1,2955	1,0050
	Lisans	-,24164	,35509	,961	-1,2143	,7310
	Lisansüstü	-2,36320*	,60896	,001	-4,0312	-,6952
Önlisans	İlköğretim	2,65460*	,63277	,000	,9214	4,3878
	Lise	,14525	,41995	,997	-1,0050	1,2955
	Lisans	-,09639	,43913	,999	-1,2992	1,1064
	Lisansüstü	-2,21795*	,66150	,008	-4,0298	-,4061
Lisans	İlköğretim	2,75100*	,59172	,000	1,1302	4,3718
	Lise	,24164	,35509	,961	-,7310	1,2143
	Önlisans	,09639	,43913	,999	-1,1064	1,2992
	Lisansüstü	-2,12155*	,62235	,006	-3,8262	-,4169
Lisansüstü	İlköğretim	4,87255*	,77129	,000	2,7600	6,9851
	Lise	2,36320*	,60896	,001	,6952	4,0312
	Önlisans	2,21795*	,66150	,008	,4061	4,0298
	Lisans	2,12155*	,62235	,006	,4169	3,8262

Eğitim durumuna göre İleri Düzey Finansal Okuryazarlık değişkeni incelendiğinde, ilköğretim mezunları ile lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunları arasında, lise mezunları ile lisansüstü mezunları arasında, ön lisans mezunları ile lisansüstü mezunları arasında, lisans mezunları ile lisansüstü mezunları arasında istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Diğer eğitim durumu karşılaştırmalarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 23. Eğitim Durumuna Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Eğitim Durumuna Göre Finansal Tutum Ortalaması					
	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arası	2,860	4	,715	1,032	,390
Gruplar İçi	306,866	443	,693		
Toplam	309,726	447			

Tablo 24. Eğitim Durumuna Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi

Eğitim Durumu		Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
İlköğretim	Lise	-,27919	,15613	,382	-,7069	,1485
	Önlisans	-,31959	,17104	,336	-,7881	,1489
	Lisans	-,21328	,15994	,670	-,6514	,2248
	Lisansüstü	-,28540	,20848	,648	-,8564	,2856
Lise	İlköğretim	,27919	,15613	,382	-,1485	,7069
	Önlisans	-,04040	,11351	,997	-,3513	,2705
	Lisans	,06592	,09598	,959	-,1970	,3288
	Lisansüstü	-,00621	,16460	1,000	-,4571	,4446
Önlisans	İlköğretim	,31959	,17104	,336	-,1489	,7881
	Lise	,04040	,11351	,997	-,2705	,3513
	Lisans	,10631	,11870	,898	-,2188	,4314
	Lisansüstü	,03419	,17880	1,000	-,4556	,5239
Lisans	İlköğretim	,21328	,15994	,670	-,2248	,6514
	Lise	-,06592	,09598	,959	-,3288	,1970
	Önlisans	-,10631	,11870	,898	-,4314	,2188
	Lisansüstü	-,07212	,16822	,993	-,5329	,3886
Lisansüstü	İlköğretim	,28540	,20848	,648	-,2856	,8564
	Lise	,00621	,16460	1,000	-,4446	,4571
	Önlisans	-,03419	,17880	1,000	-,5239	,4556
	Lisans	,07212	,16822	,993	-,3886	,5329

Eğitim durumuna göre Finansal Tutum değişkeni incelendiğinde, eğitim durumu seviyeleri arasında ($p=0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 25. Eğitim Durumuna Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Eğitim Durumuna Göre Finansal Davranış Ortalaması					
	Kareler	df	Ortalama	F	Sig.
	Kareler				
	Toplamı				
Gruplar Arası	4,320	4	1,080	2,010	,092
Gruplar İçi	237,979	443	,537		
Toplam	242,298	447			

Tablo 26. Eğitim Durumuna Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi

Eğitim Durumu		Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
İlköğretim	Lise	,14645	,13750	,824	-,2302	,5231
	Önlisans	-,02915	,15062	1,000	-,4417	,3834
	Lisans	,23852	,14085	,439	-,1473	,6243
	Lisansüstü	,20600	,18359	,795	-,2969	,7089
Lise	İlköğretim	-,14645	,13750	,824	-,5231	,2302
	Önlisans	-,17559	,09996	,400	-,4494	,0982
	Lisans	,09207	,08452	,812	-,1394	,3236
	Lisansüstü	,05955	,14495	,994	-,3375	,4566
Önlisans	İlköğretim	,02915	,15062	1,000	-,3834	,4417
	Lise	,17559	,09996	,400	-,0982	,4494
	Lisans	,26767	,10453	,080	-,0186	,5540
	Lisansüstü	,23514	,15746	,567	-,1961	,6664
Lisans	İlköğretim	-,23852	,14085	,439	-,6243	,1473
	Lise	-,09207	,08452	,812	-,3236	,1394
	Önlisans	-,26767	,10453	,080	-,5540	,0186
	Lisansüstü	-,03252	,14814	,999	-,4383	,3732
Lisansüstü	İlköğretim	-,20600	,18359	,795	-,7089	,2969
	Lise	-,05955	,14495	,994	-,4566	,3375
	Önlisans	-,23514	,15746	,567	-,6664	,1961
	Lisans	,03252	,14814	,999	-,3732	,4383

Eğitim durumuna göre Finansal Davranış değişkeni incelendiğinde, eğitim durumu düzeyleri arasında ($p=0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 27. Meslek Gruplarına Göre Temel Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Meslek Gruplarına Göre Temel Düzey Finansal Okuryazarlık Puanı					
	Kareler	df	Ortalama	F	Sig.
	Toplamı		Kareler		
Gruplar Arası	27,966	5	5,593	3,263	,007
Gruplar İçi	757,532	442	1,714		
Toplam	785,498	447			

Tablo 28. Meslek Gruplarına Göre Temel Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi

Meslek	Meslek	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	Ücretli Çalışan (Kamu)	,05081	,19722	1,000	-,5137	,6153
	Serbest Meslek	,06593	,20547	1,000	-,5222	,6541
	İşyeri Sahibi	-,11202	,17688	,988	-,6183	,3943
	İşsiz	,50576	,26495	,398	-,2526	1,2641
	Diğer	,65721*	,22271	,039	,0198	1,2947
Ücretli Çalışan (Kamu)	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,05081	,19722	1,000	-,6153	,5137
	Serbest Meslek	,01512	,21872	1,000	-,6109	,6412
	İşyeri Sahibi	-,16284	,19211	,958	-,7127	,3870
	İşsiz	,45495	,27535	,564	-,3332	1,2431
	Diğer	,60639	,23498	,104	-,0662	1,2790
Serbest Meslek	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,06593	,20547	1,000	-,6541	,5222
	Ücretli Çalışan (Kamu)	-,01512	,21872	1,000	-,6412	,6109
	İşyeri Sahibi	-,17796	,20057	,949	-,7520	,3961
	İşsiz	,43983	,28132	,623	-,3654	1,2450
	Diğer	,59127	,24195	,144	-,1012	1,2838
İşyeri Sahibi	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	,11202	,17688	,988	-,3943	,6183
	Ücretli Çalışan (Kamu)	,16284	,19211	,958	-,3870	,7127
	Serbest Meslek	,17796	,20057	,949	-,3961	,7520
	İşsiz	,61779	,26116	,171	-,1297	1,3653
	Diğer	,76923*	,21819	,006	,1447	1,3938
İşsiz	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,50576	,26495	,398	-1,2641	,2526
	Ücretli Çalışan (Kamu)	-,45495	,27535	,564	-1,2431	,3332
	Serbest Meslek	-,43983	,28132	,623	-1,2450	,3654
	İşyeri Sahibi	-,61779	,26116	,171	-1,3653	,1297
	Diğer	,15144	,29414	,996	-,6905	,9933

Diğer	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,65721*	,22271	,039	-1,2947	-,0198
	Ücretli Çalışan (Kamu)	-,60639	,23498	,104	-1,2790	,0662
	Serbest Meslek	-,59127	,24195	,144	-1,2838	,1012
	İşyeri Sahibi	-,76923*	,21819	,006	-1,3938	-,1447
	İşsiz	-,15144	,29414	,996	-,9933	,6905

Meslek gruplarına göre Temel Düzey Finansal Okuryazarlık değişkeni incelendiğinde, özel sektör ücretli çalışanları ile diğer meslek grubu çalışanları arasında, işyeri sahipleri ile diğer meslek grubu çalışanları arasında istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Diğer meslek grubu karşılaştırmalarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Tablo 29. Meslek Gruplarına Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Meslek Gruplarına Göre İleri Düzey Finansal Okuryazarlık Puanı					
	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arası	455,141	5	91,028	9,732	,000
Gruplar İçi	4134,089	442	9,353		
Toplam	4589,230	447			

Tablo 30. Meslek Gruplarına Göre İleri Düzey FO Değişkeninin İncelenmesi

Meslek		Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	Ücretli Çalışan (Kamu)	-,22116	,46073	,997	-1,5399	1,0976
	Serbest Meslek	-,36111	,48001	,975	-1,7350	1,0128
	İşyeri Sahibi	-,32794	,41322	,969	-1,5107	,8548
	İşsiz	1,58525	,61895	,109	-,1863	3,3568
	Diğer	2,69343*	,52026	,000	1,2043	4,1826
Ücretli Çalışan (Kamu)	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	,22116	,46073	,997	-1,0976	1,5399
	Serbest Meslek	-,13995	,51095	1,000	-1,6024	1,3225
	İşyeri Sahibi	-,10678	,44879	1,000	-1,3913	1,1778
	İşsiz	1,80641	,64324	,058	-,0347	3,6475
	Diğer	2,91459*	,54894	,000	1,3434	4,4858
Serbest Meslek	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	,36111	,48001	,975	-1,0128	1,7350
	Ücretli Çalışan (Kamu)	,13995	,51095	1,000	-1,3225	1,6024

	İşyeri Sahibi	,03317	,46855	1,000	-1,3080	1,3743
	İşsiz	1,94636*	,65718	,038	,0653	3,8274
	Diğer	3,05454*	,56521	,000	1,4367	4,6723
İşyeri Sahibi	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	,32794	,41322	,969	-,8548	1,5107
	Ücretli Çalışan (Kamu)	,10678	,44879	1,000	-1,1778	1,3913
	Serbest Meslek	-,03317	,46855	1,000	-1,3743	1,3080
	İşsiz	1,91319*	,61010	,022	,1669	3,6595
	Diğer	3,02137*	,50972	,000	1,5624	4,4803
İşsiz	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-1,58525	,61895	,109	-3,3568	,1863
	Ücretli Çalışan (Kamu)	-1,80641	,64324	,058	-3,6475	,0347
	Serbest Meslek	-1,94636*	,65718	,038	-3,8274	-,0653
	İşyeri Sahibi	-1,91319*	,61010	,022	-3,6595	-,1669
	Diğer	1,10817	,68713	,591	-,8586	3,0749
Diğer	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-2,69343*	,52026	,000	-4,1826	-1,2043
	Ücretli Çalışan (Kamu)	-2,91459*	,54894	,000	-4,4858	-1,3434
	Serbest Meslek	-3,05454*	,56521	,000	-4,6723	-1,4367
	İşyeri Sahibi	-3,02137*	,50972	,000	-4,4803	-1,5624
	İşsiz	-1,10817	,68713	,591	-3,0749	,8586

Meslek gruplarına göre İleri Düzey Finansal Okuryazarlık değişkeni incelendiğinde, özel sektör ücretli çalışanları ile diğer meslek grubu çalışanları arasında, kamu sektörü ücretli çalışanları ile diğer meslek grubu çalışanları arasında, serbest meslek çalışanları ile işsizler ve diğer meslek grubu çalışanları arasında, işsizler ile işyeri sahipleri ve diğer meslek grubu çalışanları arasında istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir fark olduğu anlaşılmıştır. Diğer meslek grubu karşılaştırmalarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Tablo 31. Meslek Gruplarına Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Meslek Gruplarına Göre Finansal Tutum Ortalaması					
	Kareler	df	Ortalama	F	Sig.
	Toplamı		Kareler		
Gruplar Arası	7,784	5	1,557	2,279	,046
Gruplar İçi	301,942	442	,683		
Toplam	309,726	447			

Tablo 32. Meslek Gruplarına Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi

Meslek	Meslek	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	Ücretli Çalışan (Kamu)	-,06991	,12452	,993	-,4263	,2865
	Serbest Meslek	,05753	,12972	,998	-,3138	,4288
	İşyeri Sahibi	,13391	,11167	,837	-,1857	,4536
	İşsiz	,41724	,16727	,128	-,0615	,8960
	Diğer	,24550	,14060	,502	-,1569	,6479
Ücretli Çalışan (Kamu)	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	,06991	,12452	,993	-,2865	,4263
	Serbest Meslek	,12744	,13809	,941	-,2678	,5227
	İşyeri Sahibi	,20382	,12129	,545	-,1433	,5510
	İşsiz	,48715	,17384	,059	-,0104	,9847
	Diğer	,31541	,14835	,276	-,1092	,7400
Serbest Meslek	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,05753	,12972	,998	-,4288	,3138
	Ücretli Çalışan (Kamu)	-,12744	,13809	,941	-,5227	,2678
	İşyeri Sahibi	,07638	,12663	,991	-,2861	,4388
	İşsiz	,35971	,17761	,330	-,1486	,8681
	Diğer	,18797	,15275	,822	-,2492	,6252
İşyeri Sahibi	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,13391	,11167	,837	-,4536	,1857
	Ücretli Çalışan (Kamu)	-,20382	,12129	,545	-,5510	,1433
	Serbest Meslek	-,07638	,12663	,991	-,4388	,2861
	İşsiz	,28333	,16488	,520	-,1886	,7553
	Diğer	,11159	,13775	,966	-,2827	,5059
İşsiz	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,41724	,16727	,128	-,8960	,0615
	Ücretli Çalışan (Kamu)	-,48715	,17384	,059	-,9847	,0104
	Serbest Meslek	-,35971	,17761	,330	-,8681	,1486
	İşyeri Sahibi	-,28333	,16488	,520	-,7553	,1886
	Diğer	-,17174	,18570	,940	-,7033	,3598
Diğer	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,24550	,14060	,502	-,6479	,1569
	Ücretli Çalışan (Kamu)	-,31541	,14835	,276	-,7400	,1092
	Serbest Meslek	-,18797	,15275	,822	-,6252	,2492
	İşyeri Sahibi	-,11159	,13775	,966	-,5059	,2827
	İşsiz	,17174	,18570	,940	-,3598	,7033

Meslek gruplarına göre Finansal Tutum değişkeni incelendiğinde gruplar arasında istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Tablo 33. Meslek Gruplarına Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Meslek Gruplarına Göre Finansal Davranış Ortalaması					
	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kareler	F	Sig.
Gruplar Arası	7,931	5	1,586	2,992	,011
Gruplar İçi	234,367	442	,530		
Toplam	242,298	447			

Tablo 34. Meslek Gruplarına Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi

Meslek	Meslek	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	Ücretli Çalışan (Kamu)	,12413	,10970	,868	-,1899	,4381
	Serbest Meslek	,05962	,11429	,995	-,2675	,3867
	İşyeri Sahibi	,09443	,09839	,930	-,1872	,3760
	İşsiz	,27181	,14737	,438	-,1500	,6936
	Diğer	,44234*	,12387	,005	,0878	,7969
Ücretli Çalışan (Kamu)	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,12413	,10970	,868	-,4381	,1899
	Serbest Meslek	-,06451	,12166	,995	-,4127	,2837
	İşyeri Sahibi	-,02970	,10686	1,000	-,3356	,2761
	İşsiz	,14768	,15315	,929	-,2907	,5860
	Diğer	,31821	,13070	,147	-,0559	,6923
Serbest Meslek	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,05962	,11429	,995	-,3867	,2675
	Ücretli Çalışan (Kamu)	,06451	,12166	,995	-,2837	,4127
	İşyeri Sahibi	,03481	,11156	1,000	-,2845	,3541
	İşsiz	,21219	,15647	,753	-,2357	,6601
	Diğer	,38272	,13458	,053	-,0025	,7679
İşyeri Sahibi	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,09443	,09839	,930	-,3760	,1872
	Ücretli Çalışan (Kamu)	,02970	,10686	1,000	-,2761	,3356
	Serbest Meslek	-,03481	,11156	1,000	-,3541	,2845
	İşsiz	,17738	,14527	,826	-,2384	,5932
	Diğer	,34791*	,12136	,049	,0005	,6953
İşsiz	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,27181	,14737	,438	-,6936	,1500
	Ücretli Çalışan (Kamu)	-,14768	,15315	,929	-,5860	,2907
	Serbest Meslek	-,21219	,15647	,753	-,6601	,2357
	İşyeri Sahibi	-,17738	,14527	,826	-,5932	,2384
	Diğer	,17053	,16361	,903	-,2978	,6388
Diğer	Ücretli Çalışan (Özel Sektör)	-,44234*	,12387	,005	-,7969	-,0878

Ücretli Çalışan (Kamu)	-,31821	,13070	,147	-,6923	,0559
Serbest Meslek	-,38272	,13458	,053	-,7679	,0025
İşyeri Sahibi	-,34791*	,12136	,049	-,6953	-,0005
İşsiz	-,17053	,16361	,903	-,6388	,2978

Meslek gruplarına göre Finansal Davranış değişkeni incelendiğinde özel sektör ücretli çalışanlar ile diğer meslek grubu çalışanları arasında, işyeri sahipleri ile diğer meslek grubu çalışanları arasında istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Diğer meslek grubu karşılaştırmalarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Tablo 35. Gelir Düzeyine Göre Temel Düzey Finansal Okuryazarlık Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Gelir Düzeyine Göre Temel Düzey Finansal Okuryazarlık Puanı					
	Kareler	df	Ortalama	F	Sig.
	Toplamı		Kareler		
Gruplar Arası	102,470	5	20,494	13,262	,000
Gruplar İçi	683,028	442	1,545		
Toplam	785,498	447			

Tablo 36. Gelir Düzeyine Göre Temel Düzey Finansal Okuryazarlık Değişkeninin İncelenmesi

Aylık Gelir		Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
2.000 tl ve altı	2.001-3.000 tl arası	,00202	,18004	1,000	-,5133	,5173
	3.001-5.000 tl arası	-,38438	,19103	,337	-,9312	,1624
	5.001-7.500 tl arası	-1,20383*	,19230	,000	-1,7542	-,6534
	7.501-10.000 tl arası	-,43139	,28340	,650	-1,2426	,3798
	10.001 tl ve üzeri	-1,00427*	,31971	,022	-1,9194	-,0892
2.001-3.000 tl arası	2.000 tl ve altı	-,00202	,18004	1,000	-,5173	,5133
	3.001-5.000 tl arası	-,38640	,16475	,178	-,8579	,0851
	5.001-7.500 tl arası	-1,20585*	,16622	,000	-1,6816	-,7301
	7.501-10.000 tl arası	-,43341	,26640	,581	-1,1959	,3291
	10.001 tl ve üzeri	-1,00628*	,30474	,013	-1,8785	-,1340
3.001-5.000 tl arası	2.000 tl ve altı	,38438	,19103	,337	-,1624	,9312
	2.001-3.000 tl arası	,38640	,16475	,178	-,0851	,8579
	5.001-7.500 tl arası	-,81944*	,17806	,000	-1,3291	-,3098
	7.501-10.000 tl arası	-,04701	,27394	1,000	-,8311	,7371
	10.001 tl ve üzeri	-,61988	,31135	,349	-1,5111	,2713
5.001-7.500 tl arası	2.000 tl ve altı	1,20383*	,19230	,000	,6534	1,7542
	2.001-3.000 tl arası	1,20585*	,16622	,000	,7301	1,6816
	3.001-5.000 tl arası	,81944*	,17806	,000	,3098	1,3291
	7.501-10.000 tl arası	,77244	,27483	,058	-,0142	1,5591
	10.001 tl ve üzeri	,19956	,31214	,988	-,6939	1,0930
	2.000 tl ve altı	,43139	,28340	,650	-,3798	1,2426

7.501-10.000 tl arası	2.001-3.000 tl arası	,43341	,26640	,581	-,3291	1,1959
	3.001-5.000 tl arası	,04701	,27394	1,000	-,7371	,8311
	5.001-7.500 tl arası	-,77244	,27483	,058	-1,5591	,0142
	10.001 tl ve üzeri	-,57287	,37519	,647	-1,6468	,5010
10.001 tl ve üzeri	2.000 tl ve altı	1,00427*	,31971	,022	,0892	1,9194
	2.001-3.000 tl arası	1,00628*	,30474	,013	,1340	1,8785
	3.001-5.000 tl arası	,61988	,31135	,349	-,2713	1,5111
	5.001-7.500 tl arası	-,19956	,31214	,988	-1,0930	,6939
	7.501-10.000 tl arası	,57287	,37519	,647	-,5010	1,6468

Gelir düzeyine göre temel düzey finansal okuryazarlık değişkeni incelendiğinde, 2000 TL ve altı gelir düzeyinde olanlar ile 5001-7500 TL ve 10.001 ve üzeri gelir düzeyine sahip olanlar arasında, 2001-3000 TL arası gelir düzeyinde olanlar ile 5001-7500 TL ve 10.001 TL ve üzeri gelir düzeyinde olanlar arasında, 3001-5000 TL arası gelir düzeyinde olanlar ile 5001-7500 TL gelir düzeyinde olanlar arasında temel düzey finansal okuryazarlık değişkeni incelendiğinde istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir fark bulunmaktadır. Diğer gelir düzeyi grubu karşılaştırmalarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Tablo 37. Gelir Düzeyine Göre İleri Düzey Finansal Okuryazarlık Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Gelir Düzeyine Göre İleri Düzey Finansal Okuryazarlık Puanı					
	Kareler	df	Ortalama	F	Sig.
	Toplamı		Kareler		
Gruplar Arası	937,989	5	187,598	22,710	,000
Gruplar İçi	3651,241	442	8,261		
Toplam	4589,230	447			

Tablo 38. Gelir Düzeyine Göre İleri Düzey Finansal Okuryazarlık Değişkeninin İncelenmesi

Aylık Gelir		Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
2.000 tl ve altı	2.001-3.000 tl arası	-,85922	,41627	,308	-2,0507	,3323
	3.001-5.000 tl arası	-1,73710*	,44167	,001	-3,0013	-,4729
	5.001-7.500 tl arası	-4,09600*	,44461	,000	-5,3686	-2,8234
	7.501-10.000 tl arası	-1,88046*	,65525	,049	-3,7560	-,0050
	10.001 tl ve üzeri	-3,76102*	,73919	,000	-5,8768	-1,6453
2.001-3.000 tl arası	2.000 tl ve altı	,85922	,41627	,308	-,3323	2,0507
	3.001-5.000 tl arası	-,87788	,38091	,194	-1,9681	,2124

	5.001-7.500 tl arası	-3,23678*	,38431	,000	-4,3368	-2,1368
	7.501-10.000 tl arası	-1,02124	,61593	,560	-2,7842	,7417
	10.001 tl ve üzeri	-2,90181*	,70457	,001	-4,9185	-,8851
3.001-5.000 tl arası	2.000 tl ve altı	1,73710*	,44167	,001	,4729	3,0013
	2.001-3.000 tl arası	,87788	,38091	,194	-,2124	1,9681
	5.001-7.500 tl arası	-2,35890*	,41169	,000	-3,5373	-1,1805
	7.501-10.000 tl arası	-,14336	,63337	1,000	-1,9562	1,6695
	10.001 tl ve üzeri	-2,02392	,71987	,057	-4,0844	,0365
5.001-7.500 tl arası	2.000 tl ve altı	4,09600*	,44461	,000	2,8234	5,3686
	2.001-3.000 tl arası	3,23678*	,38431	,000	2,1368	4,3368
	3.001-5.000 tl arası	2,35890*	,41169	,000	1,1805	3,5373
	7.501-10.000 tl arası	2,21554*	,63543	,007	,3968	4,0343
	10.001 tl ve üzeri	,33498	,72168	,997	-1,7307	2,4006
7.501-10.000 tl arası	2.000 tl ve altı	1,88046*	,65525	,049	,0050	3,7560
	2.001-3.000 tl arası	1,02124	,61593	,560	-,7417	2,7842
	3.001-5.000 tl arası	,14336	,63337	1,000	-1,6695	1,9562
	5.001-7.500 tl arası	-2,21554*	,63543	,007	-4,0343	-,3968
	10.001 tl ve üzeri	-1,88057	,86746	,255	-4,3635	,6023
10.001 tl ve üzeri	2.000 tl ve altı	3,76102*	,73919	,000	1,6453	5,8768
	2.001-3.000 tl arası	2,90181*	,70457	,001	,8851	4,9185
	3.001-5.000 tl arası	2,02392	,71987	,057	-,0365	4,0844
	5.001-7.500 tl arası	-,33498	,72168	,997	-2,4006	1,7307
	7.501-10.000 tl arası	1,88057	,86746	,255	-,6023	4,3635

Gelir düzeyine göre ileri düzey finansal okuryazarlık değişkeni incelendiğinde, 2000 TL ve altı gelir düzeyinde olanlar ile 3001-5000 TL, 5001-7500 TL, 7500-10.000 TL ve 10.001 ve üzeri gelir düzeyine sahip olanlar arasında, 2001-3000 TL arası gelir düzeyinde olanlar ile 5001-7500 TL ve 10.001 TL ve üzeri gelir düzeyinde olanlar arasında, 3001-5000 TL arası gelir düzeyinde olanlar ile 5001-7500 TL ve 10.001 TL ve üzeri gelir düzeyinde olanlar arasında, 5001-7500 TL gelir düzeyinde olanlar ile 7501-10.000 TL arası gelir düzeyine sahip olanlar arasında, ileri düzey finansal okuryazarlık değişkeni incelendiğinde istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Diğer gelir düzeyi grubu karşılaştırmalarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Tablo 39. Gelir Düzeyine Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi

ANOVA					
Gelir Düzeyine Göre Finansal Tutum Ortalaması					
	Kareler	df	Ortalama	F	Sig.
	Toplamı		Kareler		
Gruplar Arası	4,626	5	,925	1,340	,246
Gruplar İçi	305,100	442	,690		
Toplam	309,726	447			

Tablo 40. Gelir Düzeyine Göre Finansal Tutum Değişkeninin İncelenmesi

Aylık Gelir	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı		
				Alt Sınır	Üst Sınır	
2.000 tl ve altı	2.001-3.000 tl arası	-,20075	,12033	,554	-,5452	,1437
	3.001-5.000 tl arası	-,26922	,12767	,285	-,6347	,0962
	5.001-7.500 tl arası	-,25576	,12852	,350	-,6236	,1121
	7.501-10.000 tl arası	-,01929	,18941	1,000	-,5614	,5229
	10.001 tl ve üzeri	-,08811	,21368	,998	-,6997	,5235
2.001-3.000 tl arası	2.000 tl ve altı	,20075	,12033	,554	-,1437	,5452
	3.001-5.000 tl arası	-,06847	,11011	,989	-,3836	,2467
	5.001-7.500 tl arası	-,05500	,11109	,996	-,3730	,2630
	7.501-10.000 tl arası	,18146	,17805	,911	-,3281	,6911
	10.001 tl ve üzeri	,11264	,20367	,994	-,4703	,6956
3.001-5.000 tl arası	2.000 tl ve altı	,26922	,12767	,285	-,0962	,6347
	2.001-3.000 tl arası	,06847	,11011	,989	-,2467	,3836
	5.001-7.500 tl arası	,01347	,11901	1,000	-,3272	,3541
	7.501-10.000 tl arası	,24994	,18309	,748	-,2741	,7740
	10.001 tl ve üzeri	,18111	,20809	,953	-,4145	,7767
5.001-7.500 tl arası	2.000 tl ve altı	,25576	,12852	,350	-,1121	,6236
	2.001-3.000 tl arası	,05500	,11109	,996	-,2630	,3730
	3.001-5.000 tl arası	-,01347	,11901	1,000	-,3541	,3272
	7.501-10.000 tl arası	,23647	,18368	,792	-,2893	,7622
	10.001 tl ve üzeri	,16764	,20862	,967	-,4295	,7648
7.501-10.000 tl arası	2.000 tl ve altı	,01929	,18941	1,000	-,5229	,5614
	2.001-3.000 tl arası	-,18146	,17805	,911	-,6911	,3281
	3.001-5.000 tl arası	-,24994	,18309	,748	-,7740	,2741
	5.001-7.500 tl arası	-,23647	,18368	,792	-,7622	,2893
	10.001 tl ve üzeri	-,06883	,25076	1,000	-,7866	,6489
10.001 tl ve üzeri	2.000 tl ve altı	,08811	,21368	,998	-,5235	,6997
	2.001-3.000 tl arası	-,11264	,20367	,994	-,6956	,4703
	3.001-5.000 tl arası	-,18111	,20809	,953	-,7767	,4145
	5.001-7.500 tl arası	-,16764	,20862	,967	-,7648	,4295
	7.501-10.000 tl arası	,06883	,25076	1,000	-,6489	,7866

Gelir düzeyine göre finansal tutum değişkeni incelendiğinde tüm gelir gruplarında istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Tablo 41. Gelir Düzeyine Göre Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi Anova Tablosu

ANOVA					
Gelir Düzeyine Göre Finansal Davranış Ortalaması					
	Kareler	df	Ortalama Kareler	F	Sig.
	Toplamı				
Gruplar Arası	8,710	5	1,742	3,296	,006
Gruplar İçi	233,588	442	,528		
Toplam	242,298	447			

Tablo 42. Gelir Düzeyine Göre Düzey Finansal Davranış Değişkeninin İncelenmesi

Aylık Gelir	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı		
				Alt Sınır	Üst Sınır	
2.000 tl ve altı	2.001-3.000 tl arası	-,37989*	,10529	,005	-,6812	-,0785
	3.001-5.000 tl arası	-,10566	,11171	,934	-,4254	,2141
	5.001-7.500 tl arası	-,23861	,11246	,278	-,5605	,0833
	7.501-10.000 tl arası	-,08212	,16573	,996	-,5565	,3923
	10.001 tl ve üzeri	-,16095	,18697	,955	-,6961	,3742
2.001-3.000 tl arası	2.000 tl ve altı	,37989*	,10529	,005	,0785	,6812
	3.001-5.000 tl arası	,27423	,09634	,052	-,0015	,5500
	5.001-7.500 tl arası	,14128	,09721	,694	-,1369	,4195
	7.501-10.000 tl arası	,29776	,15579	,397	-,1481	,7437
	10.001 tl ve üzeri	,21894	,17821	,823	-,2911	,7290
3.001-5.000 tl arası	2.000 tl ve altı	,10566	,11171	,934	-,2141	,4254
	2.001-3.000 tl arası	-,27423	,09634	,052	-,5500	,0015
	5.001-7.500 tl arası	-,13295	,10413	,798	-,4310	,1651
	7.501-10.000 tl arası	,02354	,16020	1,000	-,4350	,4821
	10.001 tl ve üzeri	-,05529	,18208	1,000	-,5764	,4659
5.001-7.500 tl arası	2.000 tl ve altı	,23861	,11246	,278	-,0833	,5605
	2.001-3.000 tl arası	-,14128	,09721	,694	-,4195	,1369
	3.001-5.000 tl arası	,13295	,10413	,798	-,1651	,4310
	7.501-10.000 tl arası	,15649	,16072	,926	-,3035	,6165
	10.001 tl ve üzeri	,07766	,18254	,998	-,4448	,6001
7.501-10.000 tl arası	2.000 tl ve altı	,08212	,16573	,996	-,3923	,5565
	2.001-3.000 tl arası	-,29776	,15579	,397	-,7437	,1481
	3.001-5.000 tl arası	-,02354	,16020	1,000	-,4821	,4350
	5.001-7.500 tl arası	-,15649	,16072	,926	-,6165	,3035
	10.001 tl ve üzeri	-,07883	,21941	,999	-,7068	,5492
10.001 tl ve üzeri	2.000 tl ve altı	,16095	,18697	,955	-,3742	,6961
	2.001-3.000 tl arası	-,21894	,17821	,823	-,7290	,2911
	3.001-5.000 tl arası	,05529	,18208	1,000	-,4659	,5764
	5.001-7.500 tl arası	-,07766	,18254	,998	-,6001	,4448
	7.501-10.000 tl arası	,07883	,21941	,999	-,5492	,7068

Gelir düzeyine göre finansal davranış değişkeni incelendiğinde 2000 TL ve altı gelir düzeyinde olanlar ile 2001-3000 TL arasında olanlar arasında finansal davranış değişkeni incelendiğinde istatistiksel olarak ($p=0,05$) anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir. Diğer gelir gruplarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Tablo 43. Katılımcıların Temel Düzey Finansal Okul Yazarlık Seviyelerine Göre Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi

	Temel Düzey Finansal Okuryazarlık Düzeyleri		Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
	Alt Sınır	Üst Sınır					
Finansal Tutum	Düşük	Orta	,03625	,08803	,911	-,1707	,2433
		Yüksek	-,45616*	,15834	,012	-,8285	-,0838
	Orta	Düşük	-,03625	,08803	,911	-,2433	,1707
		Yüksek	-,49242*	,16777	,010	-,8869	-,0979
	Yüksek	Düşük	,45616*	,15834	,012	,0838	,8285
		Orta	,49242*	,16777	,010	,0979	,8869
Finansal Davranış	Düşük	Orta	,13577	,07839	,194	-,0486	,3201
		Yüksek	,05492	,14100	,920	-,2766	,3865
	Orta	Düşük	-,13577	,07839	,194	-,3201	,0486
		Yüksek	-,08086	,14940	,851	-,4322	,2705
	Yüksek	Düşük	-,05492	,14100	,920	-,3865	,2766
		Orta	,08086	,14940	,851	-,2705	,4322

Temel düzey finansal okuryazarlık düzeyi incelendiğinde, ileri düzey temel finansal okuryazarlık seviyesinde olanlar ile düşük ve orta seviyede olan grupların finansal tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Düşük ve orta seviye gruplar arasında ise finansal tutumları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Temel düzey finansal okuryazarlık düzey gruplarının finansal davranışları açısından ise anlamlı bir fark göstermedikleri tespit edilmiştir.

Tablo 44. Katılımcıların İleri Düzey Finansal Okul Yazarlık Seviyelerine Göre Finansal Tutum ve Finansal Davranış Değişkenlerinin İncelenmesi

	İleri Düzey Finansal Okuryazarlık Düzey		Ortalama Farkı (I-J)	Standart Sapma	Sig.	95% Güven Aralığı	
	Alt Sınır	Üst Sınır					
Finansal Tutum	Düşük	Orta	-,20562	,09169	,065	-,4212	,0100
		Yüksek	-,11038	,15416	,754	-,4729	,2521
	Orta	Düşük	,20562	,09169	,065	-,0100	,4212
		Yüksek	,09524	,16627	,835	-,2957	,4862
	Yüksek	Düşük	,11038	,15416	,754	-,2521	,4729
		Orta	-,09524	,16627	,835	-,4862	,2957

Finansal Davranış	Düşük	Orta	-,07486	,08116	,626	-,2657	,1160
		Yüksek	,23423	,13646	,200	-,0867	,5551
	Orta	Düşük	,07486	,08116	,626	-,1160	,2657
		Yüksek	,30909	,14718	,091	-,0370	,6552
	Yüksek	Düşük	-,23423	,13646	,200	-,5551	,0867
		Orta	-,30909	,14718	,091	-,6552	,0370

İleri düzey finansal okuryazarlık seviyeleri incelendiğinde, finansal tutum ve finansal davranış yönünden hiçbir ileri düzey finansal okuryazarlık grubu arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 45. Mevduat Katılım Hesabı Dağılım Tablosu

Mevduat Katılım Hesabı Kullanma Durumu	Sayı (n)	Yüzde(%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kullanmıyorum	341	76,1	76,1
Kullanıyorum	107	23,9	100,0
TOPLAM	448	100,0	

Araştırma kapsamında ankete katılım gösteren 448 kişiden 341 kişinin (%76,1) mevduat katılım hesabı kullanmadığı, 107 kişinin (%23,9) mevduat katılım hesabı kullandığı tespit edilmiştir.

Tablo 46. Kredi Finansman İşlemleri Dağılım Tablosu

Kredi Finansman İşlemleri Kullanma Durumu	Sayı (n)	Yüzde(%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kullanmıyorum	379	84,6	84,6
Kullanıyorum	69	15,4	100,0
TOPLAM	448	100,0	

Araştırma kapsamında ankete katılım gösteren 448 kişiden 379 kişinin (%84,6) kredi finansman işlemleri kullanmadığı, 69 kişinin ise (%15,4) kredi finansman işlemleri kullandığı anlaşılmıştır.

Tablo 47. Telefon Bankacılığı Dağılım Tablosu

Telefon Bankacılığı Kullanma Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kullanmıyorum	270	60,3	60,3
Kullanıyorum	178	39,7	100,0
TOPLAM	448	100,0	

Araştırma kapsamında ankete katılım gösteren 448 kişiden 270 kişinin (%60,3) telefon bankacılığı kullanmadığı, 178 kişinin ise (%39,7) telefon bankacılığı kullandığı tespit edilmiştir.

Tablo 48. İnternet Bankacılığı Dağılım Tablosu

İnternet Bankacılığı Kullanım Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kullanmıyorum	160	35,7	35,7
Kullanıyorum	288	64,3	100,0
TOPLAM	448	100,0	

Araştırma kapsamında ankete katılım gösteren 448 katılımcıdan 288 kişinin (%64,3) internet bankacılığı kullandığı, 160 kişinin (%35,7) ise internet bankacılığı kullanmadığı görülmektedir.

Tablo 49. Para Transferi Dağılım Tablosu

Para Transferi Kullanım Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kullanmıyorum	222	49,6	49,6
Kullanıyorum	226	50,4	100,0
TOPLAM	448	100,0	

Araştırma kapsamında ankete katılım gösteren 448 kişiden 222 kişinin (%49,6) para transferi işlemi yapmadığı, 226 kişinin (%50,4) ise para transferi işlemi yaptığı görülmektedir.

Tablo 50. Kredi Kartları Dağılım Tablosu

Kredi Kartı Kullanım Durumu	Sayı (n)	Yüzde(%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kullanmıyorum	150	33,5	33,5
Kullanıyorum	298	66,5	100,0
TOPLAM	448	100,0	

Araştırma kapsamında katılımcılardan 298 kişinin (%66,5) kredi kartı kullandığı 150 kişinin (%33,5) ise kredi kartı kullanmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 51. Kambiyo İşlemleri Dağılım Tablosu

Kambiyo İşlemleri Kullanım Durumu	Sayı (n)	Yüzde(%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kullanmıyorum	433	96,7	96,7
Kullanıyorum	15	3,3	100,0
TOPLAM	448	100,0	

Araştırma kapsamında katılımcılardan 433 kişinin (%96,7) kambiyo işlemi yapmadığı, 15 kişinin (%3,3) ise kambiyo işlemi yaptığı görülmektedir.

Tablo 52. ATM Kullanımı Dağılım Tablosu

ATM Kullanım Durumu	Sayı (n)	Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kullanmıyorum	181	40,4	40,4
Kullanıyorum	267	59,6	100,0
TOPLAM	448	100,0	

Araştırma sonucunda ankete katılan 448 bireyden 181(%40,4) kişinin banka ATM'si kullanmadığı, 267 kişinin (%59,6) ise banka ATM'si kullandığı görülmektedir.

Tablo 53. Otomatik Düzenli Ödeme Dağılım Tablosu

Otomatik Düzenli Ödeme Kullanım Durumu	Sayı (n)	Yüzde(%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kullanmıyorum	307	68,5	68,5
Kullanıyorum	141	31,5	100,0
TOPLAM	448	100,0	

Araştırma kapsamında ankete katılım gösteren 448 kişiden 307 kişinin (%68,5) otomatik düzenli ödeme sistemini kullanmadığı, 141 kişinin (%31,5) ise otomatik düzenli ödeme sistemini kullandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 54. Yatırım İşlemleri Dağılım Tablosu

Yatırım İşlemleri Kullanım Durumu	Sayı (n)	Yüzde(%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kullanmıyorum	428	95,5	95,5
Kullanıyorum	20	4,5	100,0
TOPLAM	448	100,0	

Araştırma kapsamında 448 katılımcıdan 428 kişinin (%95,5) yatırım işlemlerini kullanmadığı, 20 kişinin (%4,5) ise yatırım işlemlerini kullandığı görülmektedir.

Tablo 55. Diğer Yatırım İşlemleri Dağılım Tablosu

Diğer Yatırım İşlemleri Kullanım Durumu	Sayı (n)	Yüzde(%)	Kümülatif Yüzde (%)
Kullanmıyorum	414	92,4	92,4
Kullanıyorum	34	7,6	100,0
TOPLAM	448	100,0	

Araştırma kapsamında ankete katılım gösteren 448 kişiden 414 kişinin (%92,4) diğer bankacılık işlemlerini kullanmadığı, 34 kişinin (%7,6) ise diğer bankacılık işlemlerini kullandığı görülmektedir.

5. SONUÇ

Bu çalışma, Finansal Okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesini, Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin bireylerin finansal tutum ve davranışları üzerindeki etkisini, bireylerin demografik özelliklerine göre finansal okuryazarlık, finansal tutum ve finansal davranışlarının farklılık gösterip göstermediğini ölçmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda Düzce ilinde yaşayan bireyler araştırma evreni olarak kabul edilmiş ve kolayda örneklem yöntemine göre seçilen 448 kişi üzerinde yapılan anket araştırması ile veriler elde edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, Finansal Okuryazarlık kavramının tanımı, tarihçesi ve gelişimi hakkında bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde Türkiye ve Dünyada Finansal Okuryazarlık alanında yapılmış çalışmalara ilişkin bir literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları gibi bilgilere yer verilip sonrasında araştırmada kullanılan veri seti, yöntem ve analizlere ilişkin bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde, yapılan analizlere ilişkin bulgular sunulmuş olup beşinci bölümde sonuç ve öneriler verilmiştir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde; araştırmaya katılım sağlayanların büyük çoğunluğunun (%79,5) erkek bireyler olduğu görülmektedir. Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında %72,5'inin evli olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş aralığı incelendiğinde en sık yaş aralığının 35-44 yaş arası olduğu görülmektedir(%39,5). Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde büyük bir kısmının lise mezunu olduğu görülmektedir(%38,6). Katılımcıların aylık gelir düzeyine bakıldığında en çok 2001-3000 TL arası gelir grubunun katılım sağladığı görülmektedir(%29,9). Katılımcıların meslek gruplarına bakıldığında en çok katılım sağlayanların işyeri sahipleri olduğu görülmektedir(%26,1).

Temel Düzey Finansal okuryazarlık seviyeleri incelendiğinde;

Katılımcıların %65,2'sinin (292 kişi) düşük seviye, %28,1'inin (126 kişi) orta seviye, %6,7'sinin (30 kişi) yüksek seviye Temel düzey finansal okuryazarlık düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

İleri Düzey Finansal okuryazarlık seviyeleri incelendiğinde;

Katılımcıların %67,9'unun (304 kişi) düşük seviye, %25'inin (112 kişi) orta seviye, %7,1'inin (32 kişi) yüksek seviye İleri düzey finansal okuryazarlık düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Çalışmada elde edilen bulgular, ileri düzey ve temel düzey finansal okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet açısından istatistiksel olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Erkeklerin ileri ve temel düzey finansal okuryazarlık seviyeleri, bayanların ortalamasından olumlu yönde farklılaşmaktadır. Cinsiyete göre finansal tutum ve davranışlar arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Erkeklerin çalışma hayatında daha fazla yer almasından dolayı günlük hayatta finansal terimler ile daha fazla karşılaşması nedeniyle finansal terimlere yönelik bilgi seviyeleri daha ileri düzeyde olduğu söylenebilir.

Bireylerin medeni durumlarına göre ise finansal okuryazarlık, tutum ve davranış düzeyleri arasında istatistiksel açıdan herhangi bir farka rastlanmamıştır. Bir bireyin evli ya da bekâr olmasının finansal durumlara yönelik hareketlerini etkilemediği söylenebilir.

Yaşa göre farklılıklar incelendiğinde ise, temel ve ileri düzey finansal okuryazarlık seviyeleri ve finansal tutumlar arasında yaş grupları arasında istatistiksel açıdan birçok anlamlı farka rastlanmıştır. Finansal davranışlar açısından ise yalnızca 18-24 yaş aralığı 25-34, 45-44 ve 45-54 yaş aralıklarına göre anlamlı bir fark göstermiştir. Özellikle gelişen teknoloji bilgiye ulaşmanın kolaylığı ve bu iletişim araçlarını kullanan yaş grupları dikkate alındığında belirli yaş gruplarının finansal terimlere yönelik bilgi düzeyleri iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Finansal terimlere yabancı olan yaş gruplarına bakıldığında özellikle ileri yaş gruplarında yoğunlaştığı söylenebilir. Bunun nedeni ise gelişen teknoloji ve bilgiye ulaşmanın kolaylığından faydalanmayan yaş gruplarının finansal terimlerden uzak kalması olarak ifade edilebilir.

Eğitim düzeylerine göre farklılıklar incelendiğinde; temel düzey finansal okuryazarlık seviyelerine göre lisansüstü eğitim seviyesinde olanlar ile ilköğretim ve ön lisans seviyesinde eğitim düzeyinde olanların arasında istatistiksel açıdan anlamlı

bir farka rastlanmış olup, diğer eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İleri düzey finansal okuryazarlık düzeylerinin farklılıkları incelendiğinde ise ilköğretim seviyesinde eğitim düzeyine sahip olanların diğer tüm eğitim seviyelerinden istatistiksel olarak anlamlı bir fark gösterdiği saptanmıştır. Bununla birlikte lisansüstü eğitim seviyesinde olanlar da lise, ön lisans ve lisans seviyesindekilerden anlamlı olarak bir farka sahiptir. Eğitim seviyelerinin finansal tutum ve davranışlarda ise herhangi bir anlamlı farka yol açtığı saptanmamıştır. Bulgular ışığında, lisansüstü eğitimin, finansal okuryazarlık düzeylerine katkıda bulunduğu, ilköğretim üzerinde eğitime sahip olmayanların ise aynı zamanda finansal okuryazarlık açısından da zayıf kaldığı, ilköğretim üzeri eğitim düzeylerinin, özellikle de lisansüstü eğitimin, finansal okuryazarlığa katkıda bulunduğu söylenebilir.

Bireylerin meslek gruplarının değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde ise ileri düzey finansal okuryazarlık seviyelerine göre işsiz olanlar ile serbest meslek ve işyeri sahipleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmakta olup bunun dışında anlamlı farklılara rastlanmamıştır. İşyeri sahipleri ile serbest meslek mensupları günlük ticari yaşantısında finansal terimler ile sürekli karşılaşmakta olup, bu nedenle finansal olaylara karşı yaklaşımları farklı olmakta ve bilinçli bir yaklaşım sergiledikleri düşünülmektedir. İşsiz olanlarda ise tam tersi bir durum söz konusu olabilir. Herhangi bir işte çalışsalar bile sadece verilen bir görevi ifa etmekle yükümlü olacaklarından dolayı finansal terimlerle karşılaşacakları bir süreç yaşamıyor ve finansal okuryazarlık açısından zayıf kalıyor olabilecekleri düşünülebilir.

Gelir seviyelerine göre farklılıklar incelendiğinde; 2000 TL ve altı gelire sahip olanların temel ve ileri düzey finansal okuryazarlıkları açısından diğer gelir gruplarından belirgin şekilde ayrıştığı görülmektedir. Finansal tutumlar açısından gelir grupları arasında bir farka rastlanmamış olup, finansal davranışları açısından 2000 TL altı ile 2001-3000 TL gelir grupları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. 2000 TL'nin altında gelire sahip olanlar genellikle öğrenciler ve iş hayatına yeni atılmış bireylerden oluşmaktadır. Finansal okuryazarlık kavramı yatırım tercihlerinden, finansal araçlara kadar birçok bilgiyi barındırdığından dolayı, gelir düzeyi bu seviyede olan bireylerin henüz finansal yatırım veya araçları kullanmıyor veya ihtiyaç

duymuyor olabilecekleri, bu sebeple de gelir düzeyi daha yüksek olan gruplardan ayrıştıkları söylenebilir.

Bireylerin temel düzey finansal okuryazarlık seviyelerinin, finansal tutum ve davranışları üzerinde etkisi incelendiğinde ise; temel düzey finansal okuryazarlık seviyesi yüksek olan bireylerin, düşük ve orta düzeyde olan bireylerden anlamlı bir fark gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırma bulguları göstermektedir ki, temel düzey finansal okuryazarlık seviyesi “yüksek” kademedede oluştuktan sonra bireylerin finansal tutum ve davranışları değişmektedir. Yani finansal tutum ve davranışlarda değişiklik görülebilmesi için bireylerin temel düzey finansal okuryazarlıklarının yüksek seviyeye ulaşması gerekmektedir.

Bireylerin ileri düzey finansal okuryazarlık düzeylerinin ise finansal tutum ve davranışları üzerinde istatistiksel olarak hiçbir anlamlı fark oluşturmadığı görülmüştür. Bu sonuç göstermektedir ki, finansal tutum ve davranışları etkileyen finansal okuryazarlık eşiği yalnızca temel düzey finansal okuryazarlık düzeylerinden “yüksek” olan düzeydir.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda farklı illerde yaşayan bireyler üzerinde analizler uygulanarak karşılaştırmalar yapılabilir. Ayrıca finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olmasının sebepleri ve nasıl geliştirilebileceği üzerine incelemeler yapılması da tavsiye edilebilir.

KAYNAKÇA

- AKYOL, C. (2010). Finansal farkındalığın yatırımcı tercihlerine etkileri: özel bankacılık çalışanlarında finansal farkındalık üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- ALKAYA, A. ve YAĞLI, İ. (2015). "Finansal Okuryazarlık - Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(40), 585-599.
- ALTAN, F. (2017) Sağlık Bakanlığına Bağlı Hastanelerde Çalışan Sağlık Personelinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Sivas İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas
- ALTINTAŞ K. M.; (2009), "Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okur Yazarlığı Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli", *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, (5) 9, ss.151-176.
- ALTUNIŞIK, R. COŞKUN R. BAYRAKTAROĞLU S. ve YILDIRIM E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri – SPSS Uygulamalı*. (5. Baskı), Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- ANSONG, A.,& GYENSARE, M. A. (2012). Determinants of university working-students' financial literacy at the University of Cape Coast, Ghana. *International Journal of Business and Management*, 7(9), 126.
- ANTHONY, K. V., SMITH, R. C., & MILLER, N. C. (2014). Preservice elementary teachers' economic literacy: Closing gates to full implementation of the social studies curriculum. *The Journal of Social Studies Research*, 39(1), 29–37.
- ARAZ, T. (2012). Financial Literacy And Credit Card Arrears, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi

- ATKINSON, A. & MESSY, F.A. (2012). "Measuring Financial Literacy - Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study". http://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/measuring-financial-literacy_5k9csfs90fr4-en
- AVERY, R.B., BOSTIC, R.W., CALEM, P.S. ve CANNER, G.B.. (1997). Changes in the Distribution of Banking Offices, Federal Reserve Bulletin, September 1997: 707- 725.
- BALCI, A. (2001). Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler. (3. Baskı), Ankara: Pegem Yayınevi
- BAYAZIT H. A.; (2011), Aile Finans Sistemi İlişkileri, Gazi Kitabevi, Ankara
- BAYRAM, S. S. (2014). "Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama". Business & Management Studies: An International Journal Vol.:2 Issue:2 Year:2019, ss. 105-135
- BAYRAM, S. S. (2010). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- BEAL D., DELPACHITRA S., (2003). Financial literacy among Australian university students. Economic Papers: a Journal of Applied Economics and Policy, 22 (1). pp. 65-78.
- BİÇER, E.B. ve ALTAN F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Aralık 2016 20(4): 1501-1517
- Bodie, Z. Ve Merton, R. (1995). A Conceptual Framework Of Analyzing The Financial Environment. In Dawigh B. Crane, Zvi Bodie, Kenneth A. Frooti, Andre F. Perold, Ve Robert C. Merton (Eds.), *The Global Financial System: A Functional Perspective*. Boston: Harvard Business School Press.

- CHEN, H.,& VOLPE, R. P. (1998). "An Analysis of Personal Financial Literacy Among College Students". *Financial Services Review*, 7(2), 107-128.
- COLE, Shawn, T. Sampson ve B. Zia. (2009). *Financial Literacy, Financial Decisions, and the Demand for Financial Services: Evidence from India and Indonesia* Harvard Business School, (working paper).
- CUDE, J. Brenda ve diğerkleri (2006), "College Students and Financial Literacy: What They Know and What We Need to Learn", Eastern Family Economics and Resource Management Association Conference 2006, 102- 109.
- ÇAM, A. V.,& BARUT, A. (2015). "Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma". *Global Journal of Economics and Business Studies*, 63-72.
- ÇOLAK, H. (2017). Mühendislerde Finansal Okuryazarlık Ve Para Yönetimi Becerileri: Bandırma İlçesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi.
- DAĞDELEN, T., Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Aydın İlindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Uygulama, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Aydın 2017 (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- DANES, S. M., & HIRA, T. K. (1987). Money management knowledge of college students. *Journal of Student Financial Aid*, 17, 4-16.
- DANIŞMAN, S. ve Gümüş (2016). "Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi Science Journal of Turkish Military Academy* Aralık / December 2016, Cilt/Volume 26, Sayı/Issue 2, 1-37
- DEMİR N., KADERLİ, Y. ve ÖZDEMİR, M. (2016). "TR32 Bölgesinde Finansal Okuryazarlık Belirlenmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri Projesi" *Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı, Doğrudan Faaliyet Desteği Programı*

- DENK, Z. vd. (2018), “Kartlı Ödeme Sistemlerinin Finansal Davranış ve Tutum Üzerindeki Etkisi: Elazığ-Malatya İli AVM Müşterileri Örneği”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 28(1), 187-202.
- DİLEK, S., KÜÇÜK, O., & ELEREN, A. (1865). "Kastamonu Üniversitesi Öğrencilerinin Ekonomi Okuryazarlığı", insan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(7).
- DOĞAN, D. (2018). Kuşaklar Arasındaki Finansal Okuryazarlık Seviyesi Üzerinde Sosyal Medya İle Kitle İletişim Araçlarının Etkisinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- EKER, F. (2017). Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık Ve Finansal Erişim Düzeyleri Üzerine Bir Çalışma: Silifke Ticaret Ve Sanayi Odası Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Toros Üniversitesi
- ER, F., TEMİZEL, F., ÖZDEMİR, A. ve SÖNMEZ, H. (2014). "Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği".Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(4), 113-125.
- ERCAN, İ. ve KAN, İ. (2004). “Ölçeklerde Güvenilirlik ve Geçerlilik”, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 30 (3), 211-216.
- ERDOĞAN, E. (2006). *Enerji Türev Piyasaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERGÜN B., ŞAHİN A. ve ERGİN E.; (2014) “Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(34), ss.847-864.
- FETTAHOĞLU, A. , Finans Yönetimi, Umuttepe Yayınları, İzmit, 2014.
- FURTUNA, F. (2008). College students' personal financial literacy: Economic impact and public policy implications. Undergraduate Economic Review, 4(1), 1.

- GARCIA, I. ve BALBAS, P. (2008)."The role of financial institutions: an approach from The Spanish Savings Banks" Microfinance and Financial Literacy – EMN Annual Conference
- GATHERGOOD, J. (2012). Self-Control, Financial Literacy and Consumer Over-Indebtedness, *Journal of Economic Psychology*, 33, 590-602
- GOLAFSHANI, N. (2003). "Understanding Reliability and Validity in Qualitative Research", *The Qualitative Report*. 8 (4), 597–607.
- GÖKMEN H.(2012), Finansal Okuryazarlık, 1. Baskı, Hiperlink Yayınları, İstanbul.
- GÜLER, E.(2015), Hane halkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- GÜNDÜZALP, A. A., (2018). Hanehalkı Borçlanma Eğiliminin Demografik, Sosyoekonomik Ve Psikososyal Faktörler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- H., Mohelska, H., Nemcova, Z. (2011). Issues of Financial Literacy.
- HATHAWAY I. and KHATIWADA S.(2008), "Do Financial Education Program Work?", <https://www.clevelandfed.org/newsroom-and-events/publications/working-papers/working-papers-archives/2008-working-papers/wp-0803-do-financial-education-programs-work.aspx>, Erişim Tarihi: 07.09.2019.
- HAYDARİ A. N.(2018), Bireylerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim ve Finansal Erişim Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma İstanbul İli Örneği Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla 2018
- HAYTA B. A. (2014):''Bireysel Yatırımcıların Risk Algısına Etki Eden Psikolojik Önyargılar'' TSA.

HENNING, M. B. & T. A. Lucey (2017). Elementary Preservice Teachers' and Teacher Educators' Perceptions of Financial Literacy Education, *The Social Studies*, 108(4), 163-173.

HONOHAN, P. (2004). Financial development, growth and poverty: how close are the links? In Charles Goodhart, ed. *Financial Development and Economic Growth: Explaining the Links*. London: Palgrave.

İÇKE B. T. (2017), *Finansal Okur Yazarlık*, 1. Baskı, Beta Yayınları

İSLAMOĞLU, A. H. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

JAZARYERI, A. (2012). *From Financial Literacy to Financial Capability: An Important Shift for poverty Reduction*. http://www.ruralfinance.org/fileadmin/templates/rflc/documents/From_financial

JORGENSEN B. (2007). Financial Literacy Of College Student: Parental And Peer Influences. Master Of Science. Virginia Polytechnic Institute and State University. Blacksburg, Virginia. <https://vtechworks.lib.vt.edu/handle/10919/35407>

KADERLİ, Y., GÜMÜŞ U.T. ve ESKİCİ Y.(2016), "Seçilmiş Ülke Örnekleriyle Finansal Okuryazarlığın Önemi Ve Tasarruflar Üzerindeki Etkileri", *Leges Hukuk Dergisi*, Cilt 7, Sayı 73-75, 2016, s. 85-122.

KAĞITÇIBAŞI, Ç. (2010), *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yayınevi, 12. Basım, İstanbul.

KAHRAMAN, Y. E. (2015). Erciyes Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Finansal Okuryazarlık Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi.

KANMAZ, A.(2018), Bireysel Hisse Senedi Yatırımcılarının Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Çalışma: İzmir Örneği, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finansal Ekonomi Anabilim Dalı, İzmir (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).

- KAUFMAN, G.G. ve MOTE, L.M. (1994). The Geographic Distribution of Financial Institutions in Chicago”, Federal Reserve Bank of Chicago Economic Perspectives, 18(1): 10-27.
- KILINÇ, İ. (2003). Stratejik Planlama – Finansal Performans İlişkisi ve 4-5 Yıldızlı Otel İşletmeleri Uygulaması (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KOZUP, J., HOGART J. M. (2008). Financial Literacy, Public Policy, and Tomaskova.
- LEWIS M. and SCHMID K. L.(2009), “The Impact of Financial Literacy Education on Subsequent Financial Behavior”, Journal of Financial Counseling and Planning, Vol: 20, No: 1,
- LUSARDI, A ve MITCHELL, O. (2007). Baby Boomers Retirement Security: The Role Of Planning, Financial Literacy And Housing Wealth Journal Of Monetary Economics,205-224.
- LUSARDI, A. (2008) Financial Literacy: An Essential Tool For Informed Consumer Choice?. Nber Working Paper. No. 14084.
- MALHOTRA, N. K. (1999). Marketing Research an Applied Orientation. 3. Edition, New Jersey: Prentice Hall.
- MANDELL, L. (2006). Financial literacy: If it’s so important, Why isn’t it improving? Networks Financial Institute Policy Brief. http://www.usc.edu/dept/chepa/IDApays/publications/Important_improving.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MASON, C. L. J. ve WILSON, R. M. S. (2000). Counceptualising Financial Literacy, Lough borough University, England.
- MCCORMICK, M. H., (2009). the Effectiveness of Youth Financial Education: A Review of the Literature. Journal of Financial Counseling and Planning, 20(1): 70-83.

MESCİ, M. (2008). *Türkiye'deki Seyahat Acentalarında Performans Değerlendirme Yaklaşımları: A Grubu Seyahat Acentalarına Yönelik Bir Alan Araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

MILLER, M., GODFRY, N., LEVESGUE, B. & STARK, E. (2009). The Case for Financial Literacy in Developing Countries: Promoting Access to Finance by Empowering Consumers. World Bank, DFID, OECD and C gap joint note, Washington, DC: World Bank <http://bridaders.wdfiles.com/local--files/professional%3Abusiness-projekt-resources/Financial%20Literacy.Pdf>

NORMAN A. S.(2010), "Importance Of Financial Education İn Making İnformed Decision On Spending", *Journal Of Economics And International Finance* Vol. 2 (10), http://www.academicjournals.org/article/article1379511994_Norman.pdf (Erişim Tarihi: 11.08.2019)

NUNNALLY, J. C. (1967). *Psychometric Theory*. New York: MacGraw-Hill Book Company.

OECD, (2005), *Improving Financial Literacy Analysis of Issues and Policies*: Paris: OECD Publishing.

ÖZÇAM M.; (2006), Yatırımcı Eğitimi: Dünya Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler, Sermaye Piyasası Araştırma Raporu, <http://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/934>, Erişim Tarihi: 17.09.2019.

ÖZDEMİR, F. S. (2011). "Finansal Raporlama Sistemlerinin Bilginin İhtiyaca Uygunluğu Açısından Değerlendirilmesi: İMKB Şirketlerinde Finansal Başarısızlık Tahminleri Yönüyle Bir Uygulama", *Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

ÖZGÜLER İ.; (2013), Bireysel Finansal Kaynakların Yönetiminde Bir Araç Olarak Finansal Eğitimde Dünya Uygulamaları ve Türkiye Karşılaştırması, Anadolu

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
Eskişehir

ÖZKAN, T.(2013), Finansal Satış, Papatya Yayıncılık, İstanbul.

ÖZTÜRK, E. ve DEMİR Y. (2015) . "Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama". Muhasebe ve Finansman Dergisi,113-134

ÖZTÜRK, E.(2014), Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Isparta 2014 (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).

PEACHEY, S., Ve ALAN R. (2006). Access To Finance, Measuring The Contribution of Savings Banks. World Bank Savings Institute

PELOSI, M. K., SANDIFER, T. M. and SEKERAN, U. (2001). *Research and Evaluation For Business*. New York: Wiley Publishing.

PENG, T.C. M.(2008), Evaluating Mandated Personal Finance Education in High Schools, Ohio State University, Ohio 2008 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

ROBB, C.A., SHARPE, D.L. (2009). Effect of Personal Financial Knowledge on College Students' Credit Card Behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 20(1): 25-40.

RUSSIA'S G20 Presidency and OECD (2013). Advancing National Strategies for Financial Education: A Joint Publication by Russia 's G20 Presidency and the OECD. www.oecd.org/finance/financial-education/advancing-nationalstrategies-for-financial-education.htm.

SANCAK S.:(2019), Üniversite Öğrencilerinde Finansal Okuryazarlık Araştırması, Gümüşhane Üniversitesi Örneği Yüksek Lisans Tezi

- SATOĞLU, S. (2014). Yatırımcıları koruma aracı olarak finansal okuryazarlık ve Türkiye bireysel uygulaması, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi/Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- SEKARAN, U. (2003). Research Methods For Business – A Skill Building Approach. 4. Edition, Hermitage Publishing Services, John Wiley & Sons, USA.
- ŞAHİN, M., BARIŞ, S. (2017). "Finansal Okuryazarlık ve Tasarruf Davranışları: Kamu Çalışanları Üzerine Bir İnceleme". *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(2), 77-103.
- T. A. Lee & D. P. Tweedie. (1976). The Private Shareholder: his Sources of Financial Information and his Understanding of Reporting Practices, *Accounting and Business Research*, 6:24, 304-314
- TAVŞANCIL, E. (2002). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Nobel Yayınevi.
- TC MERKEZ BANKASI; (2011), "Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim”, İhsan Işık (ed.), https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/362bbf12-7d95-47eb-9d4d-13039893ce5e/finansal_egitim.pdf?Mod=Ajperes&CacheId=Rootworkspace-362bbf12-7d95-47eb-9d4d-13039893ce5e-m3fBaY, Erişim Tarihi: 19.09.2019.
- TEB (2015). Türkiye Ekonomi Bankası, Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi, Erişim: <https://www.teb.com.tr/document/finansal-okuryazarlik-veerisim-endeksi.pdf> (17.08.2019).
- TEMİZEL B. ve BAYRAM F.; (2011), "Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), ss.73-86.
- TEMİZEL Fatih; (2010), Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık, 1. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ (TBB). (2012). Finansal tüketici koruma için iyi uygulamalar.

https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/2108/Finansal_Tuketici_Koruma_Icin_Iyi_Uygulamalar.pdf sayfasından erişilmiştir(17.08.2019).

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI (TCMB), (2011). Dünya’da ve Türkiye’de

Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim. 200
http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/7c9b6a7e-23c5-4a508bf427c2060918c9/finansal_egitim.Pdf?MOD=AJPERES (17.08.2019).

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI, (TCMB), (2011), “Finansal Uygulama”. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 8(40), 585-599.

VAN R., M.A., Lusardi, A., Alessie, R. (2011). Financial Literacy and Stock Market participation Journal of Financial Economics, 101 (2), s.449

WILLIS, L., E. (2008). Evidence and Ideology in Assessing the Effectiveness of Financial Literacy Education: Faculty Scholarship. 197(94): 1-20.

YAZICIOĞLU, Y. ve ERDOĞAN, S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YILDIZ, N., AKBULUT Ö. ve BİRCAN H.(2002), İstatistiğe Giriş, Üçüncü Baskı, Aktif Yayınevi, İstanbul.

YILMAZ V. ve TUNCAY M.; (2012), “Finansal Liberalizasyonun Tasarruf ve Yatırım Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26 (3-4), ss.345-363

